

TORI VALLA ARENGUKAVA

AASTATEKS 2018 -2030

Sisukord.....	1
I SISSEJUHATUS.....	4
1. ARENGUKAVA STRATEEGILINE RAAMISTIK	5
1.1. ARENGUTRENDID JA MÕJURID	6
1.2. TORI VALLA VISIOON 2028.....	7
1.3. TORI VALLA MISSIOON.....	7
1.4. TORI VALLA ARENGUSTRATEEGIA AASTANI 2030	7
1.5. ARENGUKAVA ÜLESEHITUSE JA KOOSTAMISE PÕHIMÕTTED	8
2. PIIRKONNA ÜLDINE ISELOOMUSTUS.....	9
2.1. AJALUGU, ÜLDANDMED JA ASUKOHT	9
2.2. RAHVASTIK JA ASUSTUS.....	11
2.3 TÖÖHÕIVE	13
II TEGEVUSVALDKONNAD.....	13
2. LOODUS JA ELUKESKKOND	17
2.1. RUUMILINE ARENDAMINE.....	17
2.2. KESKKONNAKAITSE.....	22
2.3. VALLA HALJASTUS JA HEAKORD	23
2.4. KALMISTUD	25
2.5. JÄÄTMEMAJANDUS	27
3. KORRAKAITSE JA TURVALISUS	29
4. HARIDUSVALDKOND	31
4.1. HARIDUS	31
4.2. NOORSOOTÖÖ	37
5. SOTSIAALHOOLEKANDELINE ABI.....	39
6. KULTUUR, SPORT JA RAHVATERVIS.....	43
6.1 KULTUUR.....	43
6.2 SPORT	48
6.3. RAHVATERVIS.....	51
7. MAJANDUSVALDKOND	53
7.1. TEED JA TÄNAVAD	53
7.2. ÜHISTRANSPOORT	55
7.3. VEEVÄRK JA KANALISATSIOON	57
7.4. SOOJAVARUSTUS	59
7.5. ELEKTRI- JA GAASIVARUSTUS	62

7.6. ANDMESIDE	63
8. KÜLAELU JA KODANIKUALGATUSLIK TEGEVUS.....	65
9. INFOTEHNOLOOGIA.....	66
10. ETTEVÕTLUS	67
10.1. TURISM, PUHKEMAJANDUS.....	70
III ARENGUKAVA ELLUVIIMINE JA SEIRE	74

I SISSEJUHATUS

Tori valla prioriteediks on haldusreformi käigus ühinenud territooriumil avalike teenuste kvaliteedi tõstmine, piirkondliku eripära säilitamine ja arendamine ning erinevate piirkondade hallatavate asutuste omavahelise sünergia suurendamine.

Arengukava on valla strateegiline töödokument, mis loob raamistiku valla tuleviku kujundamiseks ja valla arengule vajalike ressursside paigutamiseks. Arengukavaga määratletakse pikaajalised eesmärgid ja nende elluviimise tegevused. Tori valla arengukava koostamise eesmärgiks on seada vallale ühtsed arenguprioriteedid, tagada tasakaalustatud areng järgneval arengukava perioodil ning valla arengudokumentide vastavus seaduses sätestatud nõuetele. Käesolev arengukava on koostatud aastateks 2018-2030 ja määratleb Tori valla pika- ja lühiajalise arengu eesmärgid ja nende elluviimiseks vajalikud tegevused. Arengukava on ka valla eelarve koostamise, investeeringuteks raha taotlemise ja laenuvõtmise alusdokumendiks.

Arengukava on ühiskondlik kokkulepe valla arenguvajaduste realiseerimiseks, arengu kavandamine on pidev protsess, kus kõik eelnevad arengukavad ja muud strateegilised dokumendid loovad aluse kohaliku elu tegevuste planeerimiseks ning uue arengukava

koostamiseks. Arengukava muutmine toimub vastavalt kehtivale seadusandlusele ja tuginedes tegelikule vajadusele. Arengukava vaadatakse üle vähemalt üks kord aastas.

Tulenevalt seadusest peavad eesmärgid ja tegevused olema seotud lisaks finantskatte olemasoluga ka tulemuslikkusega. Käesolev arengukava on realistlik ja elluviidav, tuginedes olemasolevatele ressurssidele ja eeldustele.

Käesoleva arengukavaga tagatakse kooskõla valla teiste valdkondlike ning hallatavate asutuste arengukavadega. Arengukava ei dubleeri teistes arengudokumentides sätestatud kõiki tegevuste ja investeeringute loetelusid, kuid sisaldab neist olulisemaid, mida peetakse vajalikuks rahastada valla eelarvest või on nende teostamine kriitilise tähtsusega valla kui terviku arengu jaoks. Arengukavas käsitletakse kogu valla arengut koondatult valdkondade põhiselt.

Arengukava koostamise käigus analüüsisime põhjalikult hetkeolukorda ning kaasime vallaelanikke tulevikunägemuse aruteludesse. Avalikud kohtumised ja arutelud toimusid:

- 01.10.2018 Urge Raamatukogus
- 02.10.2018 Suigu Seltsimajas
- 03.10.2018 Are Huvikeskuses
- 04.10.2018 Sindi Seltsimajas
- 08.10.2018 Jõesuu külamajas
- 09.10.2018 Sauga Avatud Noortekeskus
- 10.10.2018 Tammiste Lasteaias
- 11.10.2018 Tori rahvamajas

Arengukava muutmise käigus kaasime vallaelanikke tulevikunägemuse aruteludesse. Avalikud kohtumised ja arutelud toimusid:

- 26.08.2019 Tammiste Lasteaias
- 27.08.2019 Sauga Avatud Noortekeskus
- 03.09.2019 Are Huvikeskuses
- 04.09.2019 Tori rahvamajas
- 05.09.2019 Sindi Seltsimajas

1. ARENGUKAVA STRATEEGILINE RAAMISTIK

Erinevate valdkondade arenguliste eesmärkide saavutamiseks on oluline näha nende valdkondade koosmõjusid ning püstitada eesmärgid, mis on efektiivsed ka laiemas vaates. Hea ülevaate valdkondade vahelisest jaotumisest annab Vabariigi Valitsuse tegevusprogramm 2015-2019, riigi eelarvestrateegia 2019-2022, samuti konkurentsivõime kava "Eesti 2020". Tori valla arengukava aastateks 2018-2030 on koostatud kooskõlas üleriigiliste strateegiadokumentidega ja ministriumite arengukavadega.

Maakondlikul tasandil on lähtutud arengustrateegiast „Pärnumaa 2035+“.

Arengukava koostamisel on arvestatud:

- **23. detsembril 2016. aastal sõlmitud Are valla, Sauga valla, Tori valla ja Sindi linna ühinemislepingut;**
- **viimaste aastate arengu tulemusi**
 - ✓ 2017. aastal haldusreformi tulemusel Tori, Sauga ja Are vallast ning Sindi linnast moodustunud omavalitsusüksuse Tori vald terviklikust halduspiirkonnast.
 - ✓ Haldusüksuse piiride võimalikku muutumist seoses asustusüksuste Sauga aleviku, Tammiste küla, Eametsa küla, Kilksama küla, Nurme küla, Kiisa küla või Vainu küla minekuga Pärnu linna koosseisu. Võimaliku piiride muutmise mõjude hindamiseks tellis vald halduspiiri muutmise sotsiaalmajandusliku mõju analüüsi, dokument „Tori valla halduspiiri muutmise sotsiaalmajanduslike mõjude analüüs“ on käesoleva arengukava LISA 1;
- **Eesti Vabariigi ja Pärnu maakonna arengu tulevikuvisioni;**
- **Pärnu maakonna planeeringut;**
- **Soomaa piirkonna teemaplaneeringut.**

1.1. ARENGUTRENDID JA MÕJURID

Omavalitsuste arengusuunajaks riigi tasandil on säästva arengu strateegias "Säästev Eesti 21" sõnastatud Eesti arengueesmärgid kuni aastani 2030.

Riigi arengueesmärkideks on püstitatud:

- Eesti kultuuriruumi elujõulisus - Eesti kultuuriruumi ulatus, Eesti kultuuri funktsionaalsus, Eesti kultuuri ajaline järjepidevus ja paindlikkus;
- heaolu kasv - majanduslik jõukus, turvalisuse tase, võimaluste mitmekesisus;
- sidus ühiskond - sotsiaalne kaasatus, regionaalne tasakaal, tugev kodanikuühiskond;
- ökoloogiline tasakaal - loodusvarade kasutamine viisil ja mahus, mis kindlustab ökoloogilise tasakaalu, saastumise vähendamise, loodusliku mitmekesisuse ja looduslike alade säilitamise.

Omavalitsuse jaoks on oluline kaasabi saamine investeeringute rahastamisel rakenduskavast "Ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava ja struktuuritoetuse meetmed aastateks 2014–2020".

Eurotoetuste kasutamise põhieesmärgid on:

- haridus on kvaliteetne, kättesaadav ning õppija ja ühiskonna vajadusi arvestav;
- kõrge tööhõive ja kvaliteetne tööelu;
- teadmistemahukas ja rahvusvaheliselt konkurentsivõimeline majandus;
- puhas ja mitmekesine looduskeskkond ning loodusressursside tõhus kasutus;
- elanike vajadusi rahuldavad ja ettevõtlust toetavad ühendused ja liikumisvõimalused.

Omavalitsuste arengusuunajaks maakonna tasandil on strateegia „Pärnumaa 2035+“, mis vaatab aasta 2030 taha ja markeerib maakonna soovitud tulevikku, näidates, millistele väljakutsetele on maakonnas oluline keskenduda.

Käesoleva arengukava koostamisel on lähtutud 2017. aastal haldusreformis ühinenud Tori, Sauga ja Are vallast ning Sindi linnast moodustunud omavalitsusüksuse Tori vald terviklikust halduspiirkonnast ja võimalikust piiride muutmisest seoses Sauga aleviku, Tammiste küla, Eametsa küla, Kilksama küla, Nurme küla, Kiisa küla või Vainu küla minekuga Pärnu linna koosseisu. Antud piirkonna arengueesmärkide ja tegevuste kavandamisel tuginetakse põhimõttele, et võimalik piiri muudatus ei mõjuta kavandatu ellu viimist (st kõik tegevused ja eesmärgid liiguvad piirkonnaga kaasa).

Tori valla arengukava täpsustamiseks on kehtestatud järgmised valdkondlikud arengukavad:

- Are valla ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni arendamise kava aastateks 2015-2027;
- Are, Halinga ja Sauga valdade ühine jäätmekava aastateks 2016-2020;
- Sauga valla kaugkütte võrgupiirkonna soojusmajanduse arengukava aastateks 2016-2026;
- Sauga valla ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni arendamise kava aastateks 2012-2023;
- Sindi linna ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni arendamise kava aastateks 2007-2018;
- Sindi linna soojusmajanduse arengukava aastateks 2015-2025;
- Tori valla tehoiukava 2017-2021;
- Tori valla ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni arengukava 2015-2028;
- Tori valla soojamajanduse arengukava 2017-2028;
- Tori, Tahkuranna, Surju ja Paikuse valla ning Sindi linna ühine jäätmekava aastateks 2016-2021.
-

1.2. TORI VALLA VISIOON 2028

Ajalugu hindav ja tulevikku vaatav, elanikke toetav ja külalisi austav, loodust hoidev ja ümbrust arendav, traditsioone väärtustav ja uusi loov – ühtses rütmis sünnist surmani.

1.3. TORI VALLA MISSIOON

Tori vald toetab kogukondade ja elanikkonna heaolu ning arengut läbi säästva ja tasakaalustatud planeerimise, kvaliteetsete teenuste ning ettevõtluskeskkonna tagamise, säilitades piirkondliku eripära ja olemasolevad väärtused.

1.4. TORI VALLA ARENGUSTRATEEGIA AASTANI 2030

Kohalik areng sõltub eelkõige vallavolikogu ja vallavalitsuse võimekusest ja aktiivsusest arengu suunamisel. Demokraatlik ja tõhus kohaliku omavalitsuse organisatsioon sõltub kodanike heast tahtest ja panustamisest selle tegevusse. Avalike teenuste osutamisel on järjest enam vaja teostada regionaalset koostööd, mistõttu on väga oluline esindada kohalikke huve maakondlikus koostöös.

Elukeskkonna arengu edukus sõltub nii elukeskkonna arendamisel seatud eesmärkide ambitsioonikusest ja nende täitmise edukusest kui ka arengutest naaberomavalitsustes.

Võtmeküsimuseks on elukeskkonna atraktiivsus ja vastavus elanikkonna soovidele ning aktiivne positiivse maine kujundamine.

Sotsiaalne areng, kohaliku kogukonna ja sotsiaalse võrgustiku areng sõltub eelkõige elanikkonna sisemisest motivatsioonist, mida kohalik omavalitsus saab ettevaatavate tegevustega soodustada.

Majandusarengu edukuse alus on soodne positsioon Pärnu linnastu majandusruumis. Arendustegevuses on tähtis keskenduda suuremat lisandväärtust tootva ettevõtluse soodustamisele.

Oluline on regionaalse edasiviiva koostöö laiendamine lisaks transpordi, ühisveevärgi, jäätmekäitluse arendamise ka sotsiaalse infrastruktuuri, hariduse, keskkonna, planeerimise, ettevõtluse, turismi ja regionaalse mainekujunduse valdkonnas.

Arendustegevuse strateegiliseks suunamiseks tuuakse esile neli tulipunkti, mis on valla jätkusuutliku arengu seisukohalt eriti olulised:

1 Vaba aeg ja loodusturism

- Kultuuri, spordi ja vaba aja veetmise võimalused
- Taristu ja avaliku ruumi arendamine
- Turismi arendustegevused

2 Tublid ja tõhusad teenuskeskused

- Haridus ja noorsootöö
- Sotsiaalhoolekanne ja tervishoid
- Taristu ja avaliku ruumi arendamine

3 Koostöö ja sidusus

- Koostöö Pärnu linnaga
- Valla sisese sidususe suurendamine
- Koostöö kogukonnaga teenuste kavandamisel ja osutamisel

4 Kohapealne ettevõtluskeskkond

- Ettevõtlusalad, sh energiaressursside rakendamine
- Via Baltica, Rail Baltic, uus sild üle Pärnu jõe (Tammiste-Sindi), Pärnu sadam ja lennujaam - võimalikud arendused

1.5. ARENGUKAVA ÜLESEHITUSE JA KOOSTAMISE PÕHIMÕTTED

Arengukava koostamise algatas Tori Vallavolikogu 29.03.2018 otsusega nr 55 "Tori valla arengukava koostamise algatamine". Arengukava koostatakse ajavahemikuks 2018-2030. Tori valla arengukava koostamise eesmärk on välja töötada Tori valla arenguvision ja strateegilised eesmärgid aastani 2030, koostada vajalikud tegevused ning tuua välja ressursid eesmärkide saavutamiseks lähtudes Tori valla sotsiaalmajanduslikust hetkeolukorrast, prognoosidest, seadustega nõutud ning muudest kehtestatud arengudokumentidest ja valla rahalistest

võimalustest. Arengukava arvestab ühinenud omavalitsuste arengukavasid ja valdkondlikke arengukavasid, üldplaneeringuid ja Pärnu maakonna arengudokumente.

Arengukava koostamist korraldas Tori Vallavalitsus. Arengukava koostamisse kaasati vallavalitsuse ametnikud, vallavalitsuse hallatavad asutused ja ettevõtted, valla elanikud, valla territooriumil tegutsevad juriidilised isikud (ettevõtjad, mittetulundusühingud, riigiasutused) ning teised asjast huvitatud isikud. Arengukava projekt, mis on volikogu poolt kinnitatud, avalikustati valla kodulehel.

Valla arendamisel on lähtutud 2017. aastal haldusreformis ühinenud Tori, Sauga ja Are vallast ning Sindi linnast moodustunud omavalitsusüksuse Tori vald terviklikust halduspiirkonnast.

Tori valla arengukava sisaldab järgmisi andmeid:

- majandusliku, sotsiaalse, haridusliku ja kultuurilise keskkonna ning looduskeskkonna arengu pikaajalised suundumused ja vajadused;
- probleemide ja võimaluste hetkeolukorra analüüs tegevusvaldkondade lõikes;
- tegevusvaldkondade strateegilised eesmärgid koos taotletava mõjuga arengukava perioodi lõpuni;
- strateegiliste eesmärkide täitmiseks vajalikud tegevused arengukava perioodi lõpuni;
- muud valla eripärast tulenevad ja arutelude käigus kerkinud teemad.

Arengukava ülesehitus tugineb järgmistele põhimõistetele:

- visioon – soovitud tulevikupilt, milleni tahetakse määratud ajaks jõuda;
- missioon – kohustused ja põhimõtted, mida vald peab täitma ja järgima, et jõuda soovitud tulemuseni (visioonini);
- tegevusvaldkond – valla samalaadsete funktsioonide ja teenuste kogum ja üldnimetus;
- eesmärk – tulevikus soovitavalt avalduv tulemus või mõju, mille nimel viiakse tegevusvaldkonna raames ellu tegevusi;
- tegevus – konkreetne valdkonna raames osutatav avalik teenus, tehtav investeering või muu ülesanne, mis on vajalik eesmärgi poole liikumiseks;
- probleemid – hetke kitsaskohad, puudused, probleemid jne.

Vallaelanike kaasamiseks korraldati 15 koosolekut (strateegia + arengukava). Koosolekutel esitatud ettepanekuid on arutatud ning heakskiidu leidnud ettepanekud on kavva lülitatud.

2. PIIRKONNA ÜLDINE ISELOOMUSTUS

2.1. AJALUGU, ÜLDANDMED JA ASUKOHT

Tori kihelkond

Esmakordselt mainitakse vanades kirjades Tori kihelkonna nime 1544. aastal. XVI sajandi lõpu sõdades kaotas Tori kihelkond oma iseseisvuse ja Torisse moodustati kroonumõis. Pärnu Eesti koguduse abikiriku staatusesse langenud Tori kihelkond saab taas iseseisvaks 1634. aastal.

Ajaloolisele Pärnumaale (Kreis Pernau) kuulunud kihelkonnas paiknes 5 mõisat: Tori kirikumõis (Pastorat Torgel), Sindi (Zintenhof) rüütlimõis, Suigu (Suik) riigimõis, Taali (Staelenhof, Paixt) rüütlimõis ja Tori (Torgel) riigimõis.

Tollane Tori kihelkond jääb tervikuna kaasaegse Pärnumaa aladele.

Pindalalt suure, kuid asustuselt üsna hõreda kihelkonna maad olid enne 2017. aasta haldusreformi jaotatud mitme ühinenud omavalitsuse vahel. Umbes pool kihelkonna maadest viimase keskosas moodustas Tori valla. Kihelkonna loodenurk Suigu ja Tootsi ümbruses kuulus Are valda. Mõned külad kihelkonna lääneservas kuulusid Sauga valda. Ka Sindi linn asus Tori kihelkonna maadel.

Käesoleval ajal on Tori vald, mis moodustati 11. novembril 2017. aastal nelja omavalitsuse ühinemise tulemusena, ligi 11 700 elanikuga Pärnu maakonna keskosas paiknev omavalitsusüksus:

- Are vald - ca 1300 elanikku, 160 km²;
- Sindi linn - ca 3900 elanikku, 5 km²;
- Sauga vald - ca 4200 elanikku, 164 km²;
- Tori vald - ca 2300¹ elanikku, 282 km².

Valla pindala on kokku ligikaudu 611 km², asustustihedus 19,1 inimest ruutkilomeetril. Valla administratiivne keskus asub Sindi linnas.

Tori vald on võrgustikupõhine omavalitsusüksus, kus on neli väljakujunenud kohalikku keskust: Sindi linn, Sauga, Tori ja Are alevikud. Kõik kohalikud keskused pakuvad peamisi esmavajalikke teenuseid, sh asuvad seal ka vallavalitsuste teenuskeskused. Valla siseselt on tegu nelja eraldi toimiva väiksema teenuspiirkonnaga.

Tori Vallavalitsus asub Sindi linnas. Valla erinevaid piirkondi teenindavad kolm teenuskeskust, kus on korraldatud ametnike vastuvõttud ja teenuste pakkumine kohapeal:

Are piirkond

Keskuseks on Are alevik, mis asub maakonnakeskusest Pärnust 18 km Tallinna poole. Piirkonnas asub 11 küla - Suigu, Niidu, Eavere, Elbu, Kurena, Lepplaane, Parisselja, Päriveri, Murru, Tabria ja Võlla. Are valda läbib 10 kilomeetri ulatuses Tallinn-Pärnu-Ikla (Via Baltica) maantee (põhimaantee nr 4).

Are Teenuskeskus - kohapeal on sotsiaaltöö spetsialist ja avahooldustöötaja, sünde ja surmasid saab registreerida ühel päeval nädalas.

Tori piirkond

Keskuseks on Tori alevik, mis asub maakonnakeskusest Pärnust 29 km kaugusel Paide suunal, lähiümbruses on 20 küla – Aesoo, Elbi, Jõesuu, Kildemaa, Kuiaru, Kõrsa, Levi, Mannare, Muraka, Muti, Oore, Piistaoja, Randivälja, Riisa, Rätsepa, Selja, Taali, Tohera, Urumarja, Võlli.

¹ kõik elanike arvud rahvastikuregistri andmetel

Piirkond asub riikliku tähtsusega põhimaantee Pärnu-Rakvere-Sõmeru (põhimaantee nr 5) läheduses.

Tori Teenuskeskus - kohapeal on vallavalitsuse majandusosakond, sotsiaaltöö spetsialist, avahooldustöötaja.

Sauga piirkond

Keskuseks on Sauga alevik (1,5 km², 1178 elanikku), mis asub maakonnakeskusest Pärnust 2 km Tallinna poole, lähiümbruse külad on Eametsa, Kilksama ja Nurme. Piirkonda läbib riikliku tähtsusega põhimaantee Tallinn-Pärnu-Ikla.

Sauga Teenuskeskus - kohapeal on vallavalitsuse arengu- ja planeeringuosakond, keskkonnanõunik ja keskkonnaspetsialist, lastekaitseõunik, lastekaitse spetsialist, sotsiaaltöö spetsialist ja avahooldustöötaja.

Sindi linn

Sindi linn asub Pärnu jõe vasakul kaldal Pärnu jõe ja Kõrsa raba vahelisel tasasel alal. Sindi linna läbib paralleelselt Pärnu jõega Pärnu-Paide maantee. Linna pindala on 5,02 km². Sindi linna logistiline asend on soodne - Pärnu kui liiklussõlme lähedus, paiknemine Pärnu-Paide põhimaanteel ning Pärnu ja Viljandi ühendusteel kindlustavad linna hea kättesaadavuse. Pärnu kesklinna on Sindist 14 kilomeetrit. Pärnu-Paide maantee kaudu on linnal soodne ühendus Via Baltica rahvusvahelise transpordikoridoriga.

Turismi- ja puhkemajanduse osatähtsuse kasv regioonis annab kindlasti võimalusi ka Pärnu jõe atraktiivseks kasutamiseks külastajate liikumisteena. 1970. aastatel rajatud ning kalade rännet takistava 4,3 m kõrguse betoonist Sindi paisu lammutamine ning selle asemele tehiskärestiku rajamine viiakse läbi aastatel 2018–2021.

Arhitektuuriliselt on Sindis huvipakkuvad aastatel 1927–1928 ehitatud Sindi raudteejaama hoonekompleks, Wöhrmanni puistee hooned ja Sindi raekoda. Tori Vallavalitsus asub Sindi linnas.

Põhjalikum valla iseloomustus on välja toodud arengukava lisas 3 „Tori valla halduspiiri muutmise sotsiaalmajanduslike mõjude analüüs“ peatükis 2.1.

2.2. RAHVASTIK JA ASUSTUS

Tori vallas elas rahvastikuregistri andmetel seisuga 01.01.2018 11 694 inimest. Perioodil 2013-2018 on valla elanike arv vähenenud 264 võrra ehk ca 2,2%. Loomulik iive on Tori vallas olnud negatiivne. Perioodil 2003-2017 on aastas keskmiselt sündinud 127 last ja surnud 137 inimest ehk loomuliku iibe tulemusena on elanike arv vähenenud 10 võrra aastas.

Viimase viie aasta jooksul on nooremate vanuserühmade (0-15) arvukus kogu vallas vähenenud. Tööealiste (vanusegrupp 19-64) arvukus on vallas märkimisväärselt vähenenud (-541). Eakate arv on kogu vallas kasvanud.

Võrreldes Pärnu linnaga on Tori vallas mõnevõrra suurem eelkooliealiste laste osakaal, koolieas laste osakaal on u 3% väiksem. Teisalt on Tori vallas enam tööealisi elanikke ja u 3% võrra vähem eakaid vanuses 65 ja enam eluaastat.

Valla territooriumil paikneb 41 küla, 3 alevikku (Are, Sauga, Tori) ja 1 linn (Sindi), ruumimuster on mitmekesine. Suurim asula on Sindi linn (3791 elanikku), järgnevad Tammiste küla (1409) ja Sauga alevik (1178). Üle 400 elaniku on Are alevikus (410), Eametsa külas (473), Kilksama külas (436) ja Tori alevikus (432). Üle 300 elaniku on Selja külas (301), üle 200 elaniku Jõesuu külas (288), Suigu külas (234) ja Taali külas (232). Pärnu linnaga piirnevad asustusüksused ja vallakeskus on tiheda linnalist tüüpi iseloomuga (sh endised suvilapiirkonnad - Tammiste küla ja osalt Eametsa küla). Maapiirkondades, kui mõned suuremad alevikud (nt Are, Tori) välja arvata, on tegemist pigem maalise ja hõredalt asustatud ruumimustriga.

2016. aasta lõpus kehtestatud Pärnu maakonnaplaneering 2030+ toob välja, et Pärnu maakonna eripäraks on dominantse mõjuga maakonnakeskuse olemasolu. Maakonnaplaneeringus määratud hierarhia järgi asub Tori vallas neli kohaliku tasandi keskust ja kolm nn lähikeskust:

- Sindi, Sauga, Tori ja Are kohalik keskus (defineeritud kui keskus, mis pakub kodukoha lähedal esmavajalikke teenuseid; keskus, mis võib, kuid ei pruugi olla ka oluliseks kohaliku tasandi töökohtade pakujaks). Seejuures on Sindi linna ja Sauga alevikku ainult kohaliku keskusena käsitletud põhjusel, et Pärnu linn on vahetus läheduses ning tagamaad on väikesed;
- Suigu, Jõesuu ja Selja on määratletud kui lähikeskused (defineeritud kui keskus, mis pakub kohaliku keskusega võrreldes suhteliselt väiksemat hulka teenuseid, kuid mille roll on oluline üksikute kodulähedaste teenuste pakkumisel).

Arengukavaga tehakse ettepanek käsitleda Tammistet (11,2 km², 1409 elanikku), kui uut lähikeskust, mis paikneb Pärnu linna vahetus läheduses väljasõidul Paide suunas. Asustus on koondunud peamiselt maantee ja Pärnu jõe vahelisele alale. Tegemist on (endise) suvilapiirkonnaga. Lähiumbruse külad on Kiisa, Pulli, Räägu, Rütavere, Urge ja Vainu. Piirkonda läbib riikliku tähtsusega põhimaantee Pärnu-Rakvere-Sõmeru.

Maakondlik keskus Pärnu linn (ehk linn, kuhu on koondunud töökohad ja haridusasutused, regionaalsed avaliku sektori pakutavad teenused ja mitmekülgset erasektori pakutavad teenused; keskus, kuhu inimesed igapäevaselt eelkõige töö- ja haridusalaselt liiguvad) on tugevaks tõmbekeskuseks kõigi Tori valla elanike jaoks. Seda toetavad nii suhteliselt lühikesed vahemaad kui ka head transpordiühendused.

Suurem osa valla elanikkonnast on koondunud kuni 15 km kaugusele Pärnu linnast, Pärnu linn on hästi ligipääsetav. Tulenevalt suurusest ning pakutavatest teenustest on Pärnu vaieldamatu tõmbekeskus kogu Tori vallale.

Peamised liikumissuunad jagavad valla kaheks – Sauga ja Are alevikud oma tagamaaga jäävad Tallinn-Pärnu maantee äärde ning Sindi linn, endine Tori vald ning ka mõned endised Sauga valla asulad (neist suurim on Tammiste küla) Rakvere/Tori liikumissuuna lähedale. Kahte suunda eraldab Pärnu linna lähedal Rääma raba ning kogu valla ulatuses ka Pärnu jõgi.

Pärnu lähedased asulad on pigem linnalise iseloomuga. Kaugemad piirkonnad on hõredalt asustatud ning maalised.

Põhjalikum Tori valla rahvastiku iseloomustus on leitav arengukava lisast 3 „Tori valla halduspiiri muutmise sotsiaalmajanduslike mõjude analüüs“ peatükist 2.2.

2.3 TÖÖHÕIVE

Statistikaameti andmetel oli 01.09.2019 seisuga inimesi Tori vallas kokku 11817 ja vanuserühmas 15-74 ehk tööealises elanikkonnas 8575 elanikku. Seega on tööealise elanikkonna osakaal kogurahvastikust 73%.

2018. aastal oli brutotulu saajaid Tori vallas kokku 4632 (mehi 2325 ja naisi 2307) ning keskmine brutokuupalk oli 1084,28 eurot (Eesti keskmine 1234 eurot). Enam kui pooled töötajatest olid vanuserühmas 25-49 (2542). Alla 25-aastaseid töötajaid oli 329, vanuserühmas 50-62 oli neid 1388 ning 63-aastaseid ja vanemaid töötajaid oli 373.

31.07.2019 seisuga oli Tori vallas Töötukassa andmetel 318 töötut neist 148 mehed ja 169 naised. Enamik töötuid on vanuses 25-54 aastat.

II TEGEVUSVALDKONNAD

1. HALDUS

Hetkeolukorra kirjeldus

Vastavalt Euroopa kohaliku omavalitsuse hartale ja kohaliku omavalitsuse korralduse seadusele on kohalik omavalitsus kohalike võimuorganite õigus, võime ja kohustus seaduse alusel ja kohalike elanike huvides juhtida nende vastutusalasse kuuluvaid ühiskonnaelu valdkondi. Vastavalt Eesti põhiseadusele otsustavad ja korraldavad kohalikud omavalitsused kõiki kohaliku elu küsimusi, tegutsedes seaduse alusel iseseisvalt.

Tori Vallavolikogu

Tori Vallavolikogus on 23 liiget, volikogu juhatab volikogu esimees ning töö paremaks korraldamiseks on moodustatud 7 alalist komisjoni (haridus- ja noorsookomisjon, kultuurikomisjon, majanduskomisjon, arengu- ja planeeringukomisjon, sotsiaalkomisjon, keskkonnakomisjon, revisjonikomisjon).

Tori Vallavalitsus

Tori Vallavolikogu täidesaatvaks organiks on Tori Vallavalitsus. Tori Vallavolikogu poolt kinnitatud vallavalitsus on 7-liikmeline. Valla valitsemist korraldatakse läbi 6 osakonna

(kantselei, finantsosakond, majandusosakond, arengu- ja planeeringuosakond, haridus- ja kultuuriosakond, sotsiaalosakond).

Vastavalt kohaliku omavalitsuse korralduse seadusele korraldab Tori Vallavalitsus Tori valla sotsiaalabi ja -teenuseid, eakate hoolekannet, noorsootööd, elamu- ja kommunaalmajandust, veevarustust ja kanalisatsiooni, heakorda, jäätmehooldust, ruumilist planeerimist, tänavate korrashoidu ning tagab valla omanduses olevate koolieelsete lasteasutuste, põhikoolide ja huvikoolide, raamatukogude, spordibaaside, turva- ja hooldekodude ning teiste kohalike asutuste ülalpidamise.

Lähtuvalt omavalitsuste ühinemislepingu punktist 6.1 toimub keskne administratiiv-funktsioonide täitmine Tori valla keskses Sindi linnas. Kuna Pärnu mnt 12 asuva Sindi raekoja hoone on osaliselt kasutuses kortermajana ning remonti vajav, siis paikneb osa sotsiaalosakonnast, arengu- ja planeeringu osakond ning osa majandusosakonnast Sauga teenuskeskuses. Suurem osa majandusosakonnast asub Tori teenuskeskuses. Osakondade laiali paiknemine raskendab osakondade vahelist igapäevast tööd ja tekitab segadust elanikele.

Are, Sauga ja Tori alevikku on loodud teenuskeskused. Lähtuvalt ühinemislepingust on teenuskeskuste ülesanneteks elanikele oluliste teenuste (sotsiaalvaldkond, majandusvaldkond jne) kättesaadavuse võimaldamine, elanikele ja vallavalitsusele vajaliku olulise informatsiooni pidev vahendamine ja elanike juhendamine avalduste ning taotluste täitmisel, sh dokumentide vastuvõtmine ja edastamine vallavalitsusele. Teenuskeskuste töö on hetkel korraldatud selliselt, et tagatud on kõik eelpool loetletud valdkondade teenused (sh eelkõige vajalikud sotsiaalteenused) ja rahvastikuregistri toimingud.

Hallatavad asutused ja valla osalusega äriühingud

01.01.2018 seisuga on Tori Vallavalitsusel 30 hallatavat asutust:

- 5 kooli: Are Kool, Sauga Põhikool, Sindi Gümnaasium, Tori Põhikool, Karl Rammi nimeline Sindi Muusikakool.
- 5 lasteaeda: Are Kooli Suigu Lasteaed, Jänesselja lasteaed, Sindi Lasteaed, Tammiste Lasteaed, Tori Lasteaed.
- 6 raamatukogu: Are Raamatukogu, Sauga Raamatukogu, Sindi Linnaraamatukogu, Suigu Raamatukogu, Urge Raamatukogu, Tori Raamatukogu.
- 4 kultuuriasutust: Are Huvikeskus, Sindi Seltsimaja, Suigu Seltsimaja, Tori Rahvamaja.
- 2 muuseumi: Sindi Muuseum ja Tori Muuseum.
- 3 noortekeskust: Are Avatud Noortekeskus, Sauga Avatud Noortekeskus, Sindi Avatud Noortekeskus.
- 3 sotsiaaltöökust: Are valla Sotsiaalmaja, Sindi Sotsiaaltöökust, Tori Sotsiaalmaja.
- 1 majandusvaldkonna asutus: Sindi Kommunaal.

Tori vallal on osalused järgmistes äriühingutes:

OÜ Sindi Vesi (100%), millega eelmisel aastal ühinesid OÜ Tori Haldus (100%), OÜ Are Vesi (100%) ja AS Sauga Varahaldus (100%). OÜ Sindi Majavalitsus (100%) likvideerimisel, OÜ Jõekäär (100%) likvideeritud.

Moodustatud on MTÜ Sauga Spordiklubi ja SA Sauga Põllumeeste Ühendus.

Osalemise organisatsioonides ja koostöövõrgustikes

01.01.2018 seisuga osaleb Tori vald liikmena järgmiste organisatsioonide tegevuses: Eesti Linnade ja Valdade Liit (ELVL), MTÜ Pärnumaa Omavalitsuste Liit, MTÜ Rohelise Jõemaa Koostöökogu, MTÜ Pärnu Lahe Partnerluskogu ja MTÜ Pärnumaa Ühistranspordi Keskus.

Kommunikatsioon ja infotehnoloogia

Kommunikatsiooni koordineerib vallas avalike suhete spetsialist. Peamised infokanalid on:

- 1) Üks kord kuus ilmuv vallaleht Tori Valla Teataja;
- 2) Valla koduleht www.torivald.ee;
- 3) Valla Facebooki leht www.facebook.com/torivallateataja/
- 4) Infotahvliid bussipeatustes, kultuuri- ja külamajades, hallatavates asutustes.
- 5) Pressiteated kohalikule meediale.

Vallavalitsus on meediaga ja avalikkusega suhtlemisel avatud ning läbipaistev ning edastab asjakohast infot valla elanikele.

Erinevate projektide kaudu toimub infoturbe meetmete rakendamine. Kasutusel on dokumendihaldussüsteem AMPHORA, vallavalitsuse hallata on Tori valla koduleht www.torivald.ee ja e-posti server. Vallakodanikel on võimalik kasutada mitmeid e-teenuseid.

Asustusüksused

Tori vallas on üks linn, kolm alevikku ja 41 küla. Lähtuvalt rahvaküsitluse tulemusest on lõpetatud piiridemuudatuse menetlus Kilksama, Vainu ja Kiisa küla osas.

Võimalikud piirimuudatused ei mõjuta asustusüksuste elukeskkonda, kuna piirkonna arenguid kavandatakse lähtuvalt ühinemislepingust ja valla tegelikest vajadustest.

Probleemid

- Vallavalitsuse erinevad osakonnad paiknevad laiali teenuskeskustes, mis raskendab osakondade vahelist efektiivset koostööd ja infovahetust;
- Valla keskuses puuduvad sobivad ruumid kogu vallavalitsuse personali mahutamiseks;
- Ebaselgus endiste Sauga valla asustusüksuste Pärnu linna koosseisu arvamise osas;
- Erinevad piirkonnad ja kogukonnad ei ole terviklikuks omavalitsuseks kujunenud – piirkondade vaheline konkurents tulenevalt varasemast haldusjaotusest;
- Vallavalitsuse ja hallatavate asutuste arvutipark, serverid, tarkvara ja turvalahendused ning kohalikud võrgud ei vasta kaasaja nõuetele;
- Puudub ühtne vallavalitsuse andmekogude käsitus, mis pärsib igapäevase töö efektiivsust;
- Puudub koostöövõrgustik kogukondade ja vallavalitsuse vahel kohaliku elu aktiivseks edendamiseks.

Eesmärgid

- Vallavalitsus toimib ühtse tervikuna valla keskuses Sindi linnas;

- Vallavalitsuse IT taristu on turvaline ja kaasaegne;
- Vallavalitsuse tööks vajalikud kohalikud andmebaasid on süstematiseeritud ja hallatavad üle ühtse geinfosüsteemi;
- Läbi koostöövõrgustiku on kohalikud kogukonnad kaasatud valla arengu kujundamisse;
- Endiste Sauga valla asustusüksuste Pärnu linna koosseisu arvamise või Tori valla koosseisu jäämise küsimus on lahendatud
- Vald omab sõprussuhteid nii Eestis, kui välisriikides.

Tegevused

Tegevus	Tegevuse aasta	Tegevuse maksumus	Vastutav osakond/isik	Finantseerimine põhitegevus/valla investeering /projektivahendid
Vallavalitsuse tööks sobivate ruumide kohandamine Sindi linnas, sh Sindi raekoja rekonstrueerimine	2019-2021	1,5 miljonit	Arengu ja planeeringu osakond	Valla investeering/ projektivahendid
IT taristu uuendamine	2019-2021	10 000	Kantselei	Põhitegevus
Andmekogude süstematiseerimine, arhiivide korrastamine, geinfosüsteemi uuendamine ja arendamine	2019-2021	100 000	Arengu ja planeeringu osakond/ kantselei	Põhitegevus
Kogukondade ja vallavalitsuse vahelise võrgustiku loomine	2018-2019	1 000	Kantselei	Põhitegevus
Valla üleste ürituste toetamine ja korraldamine	2018-2030		Hariduse- ja kultuuri- osakond	Põhitegevus/projektivahendid
Valla sümboolika kasutusele võtmine ja sellega seotud arendustegevused	2018-2019	20 000	Kantselei/ majandus	Põhitegevus

2. LOODUS JA ELUKESKKOND

2.1. RUUMILINE ARENDAMINE

Hetkeolukorra kirjeldus

Hetkel kehtivad ühinenud omavalitsuste üldplaneeringud:

- Are valla üldplaneeringu kehtestas Are Vallavolikogu oma 29. detsembri 2009 otsusega nr 73.
- Tori valla üldplaneeringu kehtestas Tori Vallavolikogu oma 29. detsembri 2009 määrusega nr 22.
- Sauga valla üldplaneeringu kehtestas Sauga Vallavolikogu oma 5. detsembri 2016 otsusega nr 97.
- Sindi linna üldplaneering on kehtestatud Sindi Linnavolikogu 13. oktoobri 2005 otsusega nr 110.

Üldplaneeringud on üle vaadatud ehitusseadustiku ja planeerimisseaduse rakendamise seaduse § 5 kohaselt ning üldplaneeringu ülevaatuse tulemused koos ülevaatega üldplaneeringut muutvate detailplaneeringute kohta on kinnitatud Tori vallavolikogu 28.06.2018 otsusega nr 97. Eesti territooriumi haldusjaotuse seaduse § 14¹ lõike 11 kohaselt algatab haldusterritoriaalse korralduse muutmise tulemusena moodustunud kohaliku omavalitsuse üksuse volikogu moodustunud kohaliku omavalitsuse üksuse üldplaneeringu ühe aasta jooksul kohaliku omavalitsuse üksuse valimiste tulemuse väljakuulutamise päevast arvates ning kehtestab üldplaneeringu kolme aasta jooksul selle algatamisest arvates. Sama seaduse § 14¹ lõike 4⁴ kohaselt jäävad uue üldplaneeringu kehtestamiseni kehtima ühinenud kohaliku omavalitsuse üksuste üldplaneeringud nendel territooriumidel, kus need enne ühinemist või liitumist kehtestati. Tulenevalt eelnevast, võib järeldada, et arengu- ja planeeringuosakonna lähiaastate põhiülesanne saab olema uue üldplaneeringu koostamise koordineerimine ja korraldamine. Uus üldplaneering on algatatud.

Kuivõrd maareform ei ole veel täies mahus ellu viidud on Tori valla territooriumil jätkuvalt riigi omandis olevaid maid, mis võivad olla vajalikud Tori valla arenguks. Ruumilise keskkonna arendamisel võib tekkida vajadus ka eramaid omandada. Eelkõige on oluline olemasolevate ja koostatava arengukava ja olemasolevate ning koostatava üldplaneeringu eesmärkide sobitamine ruumilisse keskkonda ning maavajaduse väljaselgitamine. Suuremate jätkuvalt riigi omandis olevate maatükkide osas võib maavajaduse väljaselgitamiseks olla vajalik detailplaneeringute koostamine. Seda eriti Sindi linnas, et tagada maa-alade edaspidine linnaruumiliselt loogiline areng teede, tehnovõrkude ja haljasalade osas ja maandada kaootilise kinnisvaraarenduse ohte.

Endiste Tori valla suvilapiirkondade üldine kasutuselevõtt aastaringseks elamiseks on viinud olukorrani, kus algselt suvitamiseks ja aianduseks kavandatud ja vastavalt läbi planeeritud keskkond ei vasta enam piirkonna tegelikule kasutusele. Korrapäratu ja kitsas teedevõrk, mis osaliselt ei ole avalikuks kasutuseks määratud, puuduv ühtne joogiveevarustus ja korraldamata reoveekäitlemine, puudulikud tuleohutuslahendused ja määratlemata ehitus- ja

haljastustingimused ei vasta tänapäevasele arusaamale elamupiirkonnast. Olukorra kaardistamiseks ja läbilahendamiseks, ehitus- ja keskkonningimuste seadmiseks, teekoridoride määramiseks ja vajadusel võõrandamiseks on otstarbekas alad läbi detailplaneerida, et kujundada lähitulevikuks ühine arusaamine alade edasisest arendamisest.

Seoses valdade ühinemisega on endiste vallakeskuste funktsioonid muutunud ning keskusalad vajavad ümbermõtestamist ja uuendamist. Varasemalt on koostatud Tori aleviku keskuse detailplaneering, mille elluviimise jätkamine tagaks järjepideva arengu Tori aleviku ajaloolises südames. Endine Ares vallakeskus on kaotanud administratiivkeskuse funktsiooni ning vajab ümberkujundamist teenuskeskuseks koos kogukonnateenustega. Sauga aleviku keskus on välja kujunenud ning vajab ruumiliselt ja funktsionaalselt laiemat tzoneerimist, mida on otstarbekas teha läbi aleviku keskuseala detailplaneeringu. Tammiste küla on saavutamas piisaval hulgal elanikkonda, et välja arendada kogukonnakeskus. Lõpuni välja arendamata keskused ei leia praegusel kujul maksimaalselt otstarbekat kasutust, kuid kindlad plaanid ja selged maakasutus- ja ehitustingimused tugevdavad piirkondade arengut ja investeerimishuvi.

Ühinenud Tori valla halduskeskuseks on kavandatud Sindi linn, mis sobib selleks oma ajaloolise pärandi ja linnalise struktuuriga hästi. Sindi linna ruumilise arendamise probleemkohtadeks on mõtestatud linnakeskuse (keskväljaku) puudumine, ajaloolise tehaseala heitlik kasutus ning ehituspärandi hävimine. Probleemsõlmede lahendamine saab eelkõige alguse olemasoleva olukorra analüüsist ning linnaruumi mõtestatud planeerimisest.

Tori vallas on 94 ehitismälestist. 61 neist asub Sindi linnas ja on seotud peamiselt Sindi ajaloolise kalevivabriku pärandiga. Teine oluline osa ehitismälestistest asub Tori alevikus ja on seotud Tori Hobusekasvanduse pika ajalooga. Ülejäänud mälestised paiknevad peamiselt üksikobjektidena hajusalt valla territooriumil. Tori vallale kuulub arvestatav hulk ehitismälestisi, mille kasutus, seisukord ja väärtus on väga erinevad. Säilitamiseks ehituspärandit ning olemaks eeskujuks eraomanikest mälestiste omanikele on vajalik olemasoleva pärandi inventeerimine ning tegevuskava koostamine mälestiste avariiremondiks, renoveerimiseks, kasutuselevõtuks või võõrandamiseks. Vajalik on ka lisaks Muinsuskaitseameti toele eraomanikest mälestiste omanike toetamine nõustamise ning erinevate toetusmeetmete (näiteks puitakende programm) kaudu. Tiheasustusalade üldilme ja heakorra parandamise motiveerimiseks on vajalik toetusmeetme väljatöötamine korterelamute ja hoovide korrastamiseks.

Probleemid

- Vallal puudub ülevaade valla arenguks vajalike maa-alade kohta;
- Sindis, Saugas ja Ares on endine halduskeskus teenuskeskuseks koos kogukonnateenustega ning heakorralahendusega ümber ehitamata ja ei leia maksimaalselt kasutust;
- Tori keskusala detailplaneering on kehtestatud, kuid detailplaneeringu lahendus on lõpuni välja arendamata;
- Sindi linna vallakeskuseks kujundamiseks puuduvad kindlad plaanid ning linn ei ole arendustegevuseks ja investeerimiseks atraktiivne;

- Sauga aleviku keskusala arendamiseks puuduvad kindlad plaanid ning piirkond ei ole arendustegevuseks ja investeerimiseks atraktiivne;
- Endistel suvilapiirkondadel puuduvad detailplaneeringud (korrastamata teedevõrk, puuduvad välised tuletõrje lahendused, määramata maakasutus- ja ehitustingimused), mille alusel suunata maakasutust ja ehitustegevust ning tehnilise taristu arengut. Kindlate plaanide puudumine ja ebaselged maakasutus- ja ehitustingimused pärsivad piirkondade arengut ning raskendavad vallavalitsuse igapäevast tööd alade haldamisel;
- Tammiste külas puudub elanike arvule vastav kogukonnakeskus;
- Suurtel, jätkuvalt riigi omandis olevatel, maa-aladel Sindi linnas puuduvad detailplaneeringud ning on oht, et alade võõrandamisel ja arendamisel ei järgita kvaliteetse linnaruumi nõudeid;
- Suur hulk muinsuskaitse all olevaid ehitismälestisi on halvas olukorras;
- Tiheasustusaladel paiknevad korterelamud ja nende hoovialad koos väikeehitistega vajavad korrastamist.
- Kaardistamata on kasutusest väljas ehitised.

Eesmärgid

- Olemas on analüüsil ja arengudokumentidel baseeruv kava valla arendamiseks vajalike maade kohta ning tehtud on ettepanekud jätkuvalt riigi omandis olevate maade omandamiseks;
- Are teenuskeskus on välja ehitatud vastavalt eelnevalt koostatud kujundusprojektile ning on aktiivses kasutuses;
- Tori teenuskeskuse väljaarendamine vastavalt kehtestatud keskusala detailplaneeringule on pidev ja eesmärgipärane protsess;
- Sindi keskusalale ja endisele tehasealale on koostatud detailplaneeringud ning ala arendatakse nendele tuginedes järjepidevalt ja suunatult;
- Sauga aleviku keskusalale on koostatud detailplaneeringud ning ala arendatakse sellele tuginedes järjepidevalt ja suunatult;
- Endistele suvilapiirkondadele on koostatud detailplaneeringud ning alasid arendatakse nendele tuginedes järjepidevalt ja suunatult;
- Välja on töötatud Tammiste külale sobiva kogukonnakeskuse mudel ning ettevalmistatud projektid kogukonnakeskuse ehitamiseks;
- Sindi ja Sauga keskustele on koostatud detailplaneeringud;
- Vallale kuuluvad ehitismälestised on inventeeritud ning koostatud on tegevuskava mälestiste avariiremondiks, renoveerimiseks, kasutuselevõtuks või võõrandamiseks;
- Valla territooriumil paiknevad ehitismälestised ja miljöväärtuslikud alad on inventeeritud ning miljöväärtuslikele aladele on välja töötatud ehitus- ja kasutustingimused;
- Tiheasustusalade üldilme ja heakorra parandamise motiveerimiseks on välja töötatud toetusmeede korterelamute ja hoovide korrastamiseks;
- Suurtel jätkuvalt riigi omandis olevatel maa-aladel Sindi linnas on enne võõrandamist koostatud detailplaneeringud ning vallale vajalikud maad on taotletud munitsipaalomandisse.

- Kaardistatud on kasutusest väljas ehitised.

Tegevused

Tegevus	Tegevuse aasta	Tegevuse maksumus	Vastutav osakond/isik	Finantseerimine põhitegevus/valla investeering /projektivahendid
Uue üldplaneeringu koostamine	2018-2022	300 000	Arengu ja planeeringu osakond	Põhitegevus/ projektivahendid
Valla arenguks vajalike maade väljaselgitamine ja valla omandisse toomine	2018-2022		Arengu- ja planeeringu osakond	Põhitegevus
Osalemine programmis „Hea avalik ruum“ ja arhitektuurikonkursside läbiviimine aastal 2020 parima võimaliku avaliku ruumi väljaehitamiseks Sindi linna ja Tori aleviku keskuses.	2019-2020	40 000	Arengu- ja planeeringu osakond	Põhitegevus/ projektivahendid
Sindi lauluväljaku ja lähiümbruse ideekonkursi läbiviimine	2018-2020	30 000	Arengu- ja planeeringu osakond	Põhitegevus/ projektivahendid
Sindi keskusala detailplaneeringu koostamine	2019-2022	20 000	Arengu- ja planeeringu	Põhitegevus
Sindi tööstusala detailplaneeringu koostamine	2019-2025	20 000	Arengu- ja planeeringu osakond	Põhitegevus
Sindi linnas Tööstuse tn, Kooli tn ja Pioneeride pst vahelise ala planeerimine ja korrastamine	2023-2030		Arengu ja planeeringu osakond/majandusosakond	Valla investeering
Sauga keskusala detailplaneeringu koostamine	2019-2022	10 000	Arengu- ja planeeringu osakond	Põhitegevus
Endiste suvila-alade läbi planeerimine	2019-2030	50 000	Arengu- ja planeeringu osakond	Põhitegevus
Jätakuvalt riigi omandis olevate suuremate maa-	2019-2025	80 000	Arengu- ja planeeringu osakond	Põhitegevus/Maaamet

alade detailplaneeringute koostamine koostöös Maa-ametiga					
Tori keskuse detailplaneeringu järgsete tegevuste elluviimine	2019-2030	100 000	Arengu- ja planeeringu osakond		Põhitegevus/ projektivahendid
Are teenuskeskuse ümbruse kujundusprojekti koostamine ja elluviimine	2020-2022	100 000	Arengu- ja planeeringu osakond		Põhitegevus/ projektivahendid
Tammiste külale sobiva kogukonnakeskuse lahenduse väljatöötamine	2020-2021	60 000	Arengu- ja planeeringu osakond		Valla investeering/ projektivahendid
Muinsuskaitse objektide ja miljöväärtuslike alade inventeerimine, vajalike toetusmeetmete väljatöötamine	2019-2020	30 000 aastas	Arengu- ja planeeringu osakond		Põhitegevus/ projektivahendid
Wöhrmanni puiestee ja Meistrite tänava ja lähiümbruse kujundusprojekti koostamine ja väljaehitus	2020-2030	200 000	Arengu- ja planeeringu osakond		Põhitegevus/ projektivahendid
Toetusmeetme loomine korterelamute ja hoovide korrastamiseks	2019-2020	30 000 aastas	Arengu- ja planeeringu osakond		Põhitegevus
Vallale kuuluvate ehitismälestiste inventeerimine, tegevuskava koostamine	2019-2025	25 000	Arengu- ja planeeringu osakond		Põhitegevus/ projektivahendid
Lammutust vajavate ehitiste inventeerimine	2020-2021		Arengu- ja planeeringu osakond		Põhitegevus

2.2. KESKKONNAKAITSE

Hetkeolukorra kirjeldus

Tori vallas asub 5 kaitsealust parki:

1. Are mõisa park Niidu külas;
2. Sindi kirikupark Sindi linnas;
3. Taali mõisa park Taali külas;
4. Tori pastoraadi park Randivälja külas;
5. Sõpruse park Sindi linnas.

Vallas asub Kuiaru looduskaitseala, Soomaa Rahvuspark, Tori põrgu kaitseala.

Keskkonnaregistri andmetel on Tori vallas 421 kaitsealuse liigi leiukohta, 47 kaitsealuse liigi püsielupaika ning 107 väriselupaika.

Rahvusvahelise tähtsusega alasid on 8:

1. Kuiaru loodusala (Natura);
2. Kõrissoo loodusala (Natura);
3. Navesti loodusala (Natura);
4. Pärnu jõe loodusala (Natura);
5. Soomaa linnuala (Natura);
6. Soomaa loodusala (Natura);
7. Soomaa Rahvuspark (Ramsar);
8. Tori põrgu loodusala (Natura).

Valla hajaasustuspiirkondades on aastaid rakendatud hajaasustuse programmi, st kohaliku omavalitsuse ja riigi toel on maapiirkondade elanikud parandanud oma elutingimusi. Keskkonnakaitse seisukohalt on see samuti oluline, sest vee- ja kanalisatsioonisüsteemide ajakohastamine ja nõuetele vastavusse viimine tähendab keskkonnale olulist reostuskoormuse vähenemist.

Probleemid

- Hajaasustuse reovee omapuhastite ebaselge olukord;
- Keskkonnaprogrammide vähene kasutamine ja rakendamine vallavalitsuse poolt.

Eesmärgid

- Vallaelanike keskkonnateadlikkus on kõrge;
- Vald osaleb keskkonnaprogrammides ja teeb tõhusat koostööd naaberomavalitsuste ning riiklike institutsioonidega ühisprojektide läbiviimisel;
- Täpse ülevaate omamine hajaasustuse reovee omapuhastite olukorrast;
- Vallas toimib tõhus keskkonnavalitsuse järelevalve.

Tegevused

Tegevus	Tegevuse aasta	Tegevuse maksumus	Vastutav osakond/isik	Finantseerimine põhitegevus/valla investeering /projektivahendid
Hajaasustusprogrammis osalemine	2019-2030	54 000 (aastas)	Majandusosakond	põhitegevus
Vallaelanike keskkonnateadlikkuse tõstmine	2019-2030	teavitus	Majandusosakond	põhitegevus
Koostöö Keskkonnaametiga looduskaitsealade küsimustes	2019-2030		Majandusosakond	põhitegevus

2.3. VALLA HALJASTUS JA HEAKORD

Hetkeolukorra kirjeldus

Tori vallas asuvad järgmised pargid:

1. Sõpruse park Sindi linnas;
2. Dendropark Sindi linnas;
3. Lohu park Sindi linnas;
4. Kiriku park Sindi linnas;
5. Hirveaia park Sindi linnas;
6. Klubi park Sindi linnas;
7. Kooli park Sindi linnas;
8. Abiturientide park Sindi linnas;
9. Lastepark Sindi linnas;
10. Raudtee park Sindi linnas;
11. Tiigi park Sindi linnas;
12. Postimaja park Sindi linnas;
13. Rabaääre metsapark Sindi linnas;
14. Männimetsa park Sindi linnas;
15. Kanarbiku park Sindi linnas;
16. Sambla park Sindi linnas;
17. Eha park Sindi linnas;
18. Saviaugu metsapark Sindi linnas;
19. Tõela metsapark Sindi linnas;
20. Ojakalda park Sindi linnas;
21. Ujula park Sindi linnas;
22. J.Ch.Wöhrmanni park Sindi linnas;
23. Vabriku park Sindi linnas;

24. Are mõisa park Niidu külas.

Tori keskuse väljaehitamise aluseks on aleviku detailplaneering, mis käsitleb aleviku territooriumi ühtset kujundust, arvestades kujunduselementide sobivust omalaadse miljööga. Aleviku keskuse väljakujundamine, jalakäijate tsoonide ja puhkealade arendamine ning haljastuse planeerimine, valgustuse ja väikevormide kompleksne lahendus suurendab aleviku visuaalset atraktiivsust ja parandab inimeste elukeskkonda. Täna puudub keskuse haljastusprojekt.

Sauga aleviku keskuse heakorrastamiseks ja esindusliku ning ilusa väliruumi loomiseks on koostatud Sauga Avatud Noortekeskuse kujundusprojekt, mis on hetkel ellu viimata.

Parkidel ja muudel haljasaladel ning alleedel üldjuhul kehtivad hoolduskavad puuduvad, vaid Are mõisa pargil on 2024. aastani kehtiv hoolduskava. Hoolduskavade puudumise tõttu ei ole objektide hooldusele terviklikku lähenemist, samuti on raskendatud objektide hoolduse rahastamise planeerimine. Hetkel on alleede ja puistute hooldus alarahastatud.

Probleemid

- Avalikel hoonetel puuduvad läbimõeldud haljastuslahendused;
- Sauga Avatud Noortekeskuse kujundusprojekt on teostamata;
- Sauga kooli kujundusprojekt on teostamata;
- Are kooli kujundusprojekt on teostamata;
- Üksikute hooldamata kinnistute olemasolu;
- Hooldamata reformimata riigimaad;
- Puuduvad hoolduskavad parkidele ja alleedele ning seetõttu ei ole ülevaadet hooldusvajadusest.

Eesmärgid

- Avalikel hoonetel on olemas läbimõeldud haljastuslahendused;
- Parkidel ja alleedel on olemas hoolduskavad;
- Parkides ja alleedel teostatakse töid vastavalt hoolduskavadele.

Tegevused

Tegevus	Tegevuse aasta	Tegevuse maksumus	Vastutav osakond/isik	Finantseerimine põhitegevus/valla investeering /projektivahendid
Sauga Avatud Noortekeskuse, Are ja Sauga kooli kujundusprojektide elluviimine	2020-2022	200 000	Majandusosakond	Valla investeering/ projektid
Kiriku-, Sõpruse-,	2019-2020	40 000	Majandusosakond	Põhitegevus/

Dendropargi ning Kooli tn allee hoolduskavade tellimine				projektid
Ujula pargi korrastamine	2020-2022	50 000	Majandusosakond	Põhitegevus/ projektid
Are mõisa pargi hoolduskava realiseerimine ja virgestusala arendamine karjääri kaldal	2019-2022	30 000	Majandusosakond	Põhitegevus
Reformimata riigimaade korrashoid koostöös Maa-ametiga	2019-2022		Majandusosakond	Põhitegevus
Kinnistute heakorra järelvalve töhustamine	2018-2030		Majandusosakond	Põhitegevus

2.4. KALMISTUD

Hetkeolukorra kirjeldus

Tori vallas on kolm kalmistut, millest üks asub Tori alevikus ja kaks Sindi linnas (Sindi Vana kalmistu ja Sindi Uus kalmistu). Tori aleviku kalmistu üldpindala on 4,05 ha. Kalmistu koosneb kahest osast – luterlaste ja õigeusuliste kalmistust. Luterlaste kalmistu osa rajati 1854. aastal, õigeusu kalmistu osa 1870-ndatel aastatel. Kalmistu välispiirdeks on maakivi kuhjatis, kõrgusega valdavalt 0,4-0,6 m. Kalmistu väravaehitis on tellistest neljapostiline ja moodustatud kahes tasapinnas ning suletavad sepišvõredega. Kalmistul on krohvitud ja värvitud kivikabel ning betoonist välikantsel. Kalmistul asub Vabadussõjas langenud torilaste mälestussammas, mis valmistati kujur Starkop'i poolt 1923. aastal.

Sindi kalmistutel on puudu matmiskohtadest, selle probleemi lahendamiseks on reserveeritud kalmistu laiendamiseks kaks maa-ala: Sindi kalmistu H1 ja Sindi kalmistu H2. Sindi linna kalmistutele on koostatud detailplaneering. Planeeringu eesmärk oli eelkõige lahendada hauaplatside nappuse küsimus, kuid sellega on käsitletud ka kahe kalmistu vahelist ruumikujundust.

Valla kalmistute puistud on vananenud ning vajavad ülevaatamist ning kavade koostamist hoolduse kavandamiseks.

Vallas töötab kaks kalmistuvahti. Tori vallas on kasutusel kalmisturegister HAUDI.

Probleemid

- Tori kalmistu kiviaed on laiali vajunud;
- Tori kalmistu tagumine juurdepääs on halvas seisus ja parkimisvõimalused on kehvad;
- Kalmistute puistu vajab hooldust ja uuendamist;
- Tori kalmistu ei ole kantud HAUDI programmi;
- Sindi kalmistu detailplaneering ei ole rakendunud;
- Sindi kalmistul puudub vesi.

Eesmärgid

- Tori kalmistu kiviaed on taastatud;
- Kangelaskalmistu rajamine Tori kalmistuga piirneval maa-alal;
- Parendatud on Tori kalmistu juurdepääsutee ja välja on ehitatud parkla kalmistu tagaosas;
- Välja on ehitatud kalmistute biolagunevate jäätmete kogumiskoht;
- Kalmistu puistutel on olemas hoolduskavad;
- Töid teostatakse vastavalt hoolduskavadele;
- Sindi kalmistule on loodud lahendus vee saamiseks.

Tegevused

Tegevus	Tegevuse aasta	Tegevuse maksumus	Vastutav osakond/isik	Finantseerimine põhitegevus/valla investeering /projektivahendid
Kalmistute puistudele hoolduskava koostamine	2020-2021	15 000	Majandusosakond	Põhitegevus/ Projektid
Puistude hoolduse teostamine	pidev		Majandusosakond	Põhitegevus/ projektid
Sindi kalmistu detailplaneeringu elluviimine (kujundusprojekt valgustus, kalmistu laiendus)	2019-2020	95 000	Majandusosakond	Valla investeering
Tori kalmistu kiviaia taastamine	2022-2030	63 600	Majandusosakond	Valla investeering
Tori kalmistu valgustuse paigaldus 13. kvartalisse eendise õigeusu kalmistu osale ja Tori Põrgu äärsele jalgteele	2022-2030	25 000	Majandusosakond	Valla investeering
Tori kalmistu juurdepääsutee ja parkla väljaehitamine kalmistu	2022-2030	100 000	Majandusosakond	Valla investeering

tagaosas				
Lahenduse leidmine haljastusjätmete kogumiseks/äraandmiseks	2019-2021		Majandusosakond	Valla investering
Mälestuskivi „Mälestus neile kes eemal“ konkursi korraldamine ja mälestuskivi paigaldamine Tori kalmistule	2022-2030	5 000	Majandusosakond	Põhitegevus
Tori kalmistule kangelaskalmistu rajamiseks detailplaneeringu või eskiisprojekti koostamine	2019-2021	5 000	Majandusosakond/ Eesti Sõjameeste Mälestuskirik	Põhitegevus

2.5. JÄÄTMEAJANDUS

Hetkeolukorra kirjeldus

Tori vallas on korraldatud jäätmeveoga hõlmatud kogu valla territoorium. Korraldatud jäätmeveo teenuse osutajad on Tori vallas AS Ragn-Sells (endise Tori valla territooriumil) ja AS Eesti Keskkonnateenused (endise Are ja Sauga valla ning Sindi linna territooriumil). Jätmete liigiti kogumise soodustamiseks on valla territooriumile paigaldatud avalikud paberi ja papi konteinerid ja pakendikonteinerid.

Igal aastal on endised vallad ja ka Sindi linn korraldanud ohtlike jätmete ja elektroonika kogumisringi. Lisaks on Tori valla elanikel võimalik ohtlikke jätmeid tasuta ära anda Paikre jäätmekäitluskeskusesse.

Tori vallas on kasutusel jäätmevaldajate register. Jäätmekavad on koostatud endiste Tori, Sauga ja Are valdadele ja Sindi linnale. Tuleviku jäätmehoolduse arendamist käsitletakse põhjalikumalt koostatavas Tori valla jäätmekavas.

Avalike haljasalade, veekogude ja rajatiste hooldust korraldavad vastavalt omandile Tori Vallavalitsus. Eraomanike õigusi ja kohustusi oma valdusesse kuuluva kinnistu hooldamisel reguleerib valla heakorra eeskiri.

Traditsiooniliselt osaletakse ja korraldatakse heakorrakampania „Teeme ära“.

Korraldamist ja enam tähelepanu vajavad avalikud haljasalad ja väikesed prügikastid ning nende ümbruse puhtuse organiseerimine koostöös teiste valla asutustega. Probleeme on eravalduses olevate kinnistute korrashoiuga. Lahendust vajab sügisene haljastusjätmete transpordi ja komposteerimise korraldamine tiheasustuses.

Probleemid

- Puuduvad haljastusjäätmete kogumiskohad valla tiheasustusaladel;
- Rahva vähene teadlikkus jäätmekäitlusest;
- Avalike konteinerite ümbrus risustub;
- Puuduvad vallasisesed ohtlike jäätmete kogumispunktid;
- Valla territooriumil puudub biolagunevate jäätmete vastuvõtukoht;
- Purgimissõlme puudumine;
- Pakendikonteinereid ei tühjendata vastavalt vajadusele.

Eesmärgid

- Uue jäätmekava koostamine;
- puhke- ja rekreatsioonialadele on paigaldatud jäätmekogumisvahendid ning toimub jäätmete äravedu neis kohtades;
- Teostatakse jäätmehooldusalast järelevalvet;
- Elanikkonna keskkonnaalane teadlikkus on tõusnud;
- Korraldatud on ohtlike- ja suuregabariidiliste jäätmete kogumine;
- Lahendatud on haljastusjäätmete käitlus ja biolagunevate jäätmete vastuvõtt;
- Pakendijäätmetega majandamine on paremini korraldatud
- Ehitatud on purgimissõlm.

Tegevused

Tegevus	Tegevuse aasta	Tegevuse maksumus	Vastutav osakond/isik	Finantseerimine põhitegevus/valla investeering /projektivahendid
Uue jäätmekava koostamine koostöös teiste omavalitsustega	2020	5 000	Majandusosakond	Valla investeering
Tiheasustusalal haljastusjäätmete kogumine ja biolagunevate jäätmete vastuvõtt lahendatakse uue jäätmekava koostamisel	2020		Majandusosakond	Põhitegevus
Ohtlike jäätmete kogumisringi korraldamine kord aastas	pidev	10 000	Majandusosakond	Põhitegevus + KIK
Kodulehe kaasajastamine	pidev		Majandusosakond	Põhitegevus

jäätmekäitlusalase teabe osas				
Organiseeritud jäätmete liigiti kogumiskohad keskustes (paber, pakend, ohtlikud jms)	2019-2023	10 000 aastas	Majandusosakond	Põhitegevus +KIK
Purgimissõlme projekteerimine ja ehitus	2020-2022	35 000	OÜ Sindi Vesi	Sihtfinantseerimine

3. KORRAKAITSE JA TURVALISUS

Hetkeolukorra kirjeldus

Tori vallas tegutsevad kolm vabatahtlikku päästekomandot: Are alevikus, Sindi linnas ja Taali külas.

Are komando

Komando asub ümberehitatud, igasugustele nõuetele mittevastavas ja lagunened hoones. Käepäraste vahenditega on proovitud hoonet saada ilmakindlaks, tulemused on kasinad. Hoones puuduvad täielikult esmased nõuetelevastavad hügieeni võimalused, varustuse ladustamise, hooldamise ja pesemise-kuivatamise võimalused. Komando on asunud rajama oma väikest erialalist ajaloomuuseumi. Komando ei tegele ennetustegevusega vaid on valmisolekuüksus. Kasutusel on kustutusvõimekuse tagavad kustutusmasinad KAMAZ ja GAZ 66. Antud tehnika eeliseks on suur läbimisvõime metsamaastikul.

Sindi komando

Asub Sindi Gümnaasiumi kinnistul asuvas kaheboksilises garaažis. Omab kahte kustutusmasinat, vetelpääste jaoks mootorpaati ja tugeva tahtega meeskonda. Komando tegeleb aktiivselt ennetustegevuse ja selgitustööga. Komando on muretsenud endale palju erialast varustust, mida hetkel ei ole mitte kusagil ladustada ega hooldada.

Taali komando

Asub Taalis Mõisa teel asuval Kiviaida kinnistul, mis kuulub Vello ja Eda Kaunissaarele ning on hoonestusõigusega antud Taali Rahva Seltsi (TRS) kasutada. Hoone esimesel korrusel kasutab komando avarat garaaži, samas toimub ka varustuse ladustamine. Hetkel puudub meeskonna varustuse hooldamise võimalus, sanitaarsõlm. Vajalik on välja ehitada kustutusmasina kiirtäitmise veetrass, mis annaks väljasõidul ajal efekti 5 min. Komando

kustutusmasinal DAF on kaasas 3,5 kW võimsusega generaator. Komando teine veok, GAZ 66 baasil ehitatud veetsistern kuulub Tori vallale ja vajab põhjalikku remonti.

Turvakaamerad, valvatavad objektid

Tori valla territooriumil on enim panustatud turvakaameratesse tiheasustusaladel: Tori, Sauga, Sindi. Kaamerad on paigutatud ilma terviklikku plaani omamata ja mitmed täna jälgitavad objektid on hakanud oma aktuaalsust kaotama. Ka ei vasta täna olemasolevad ja töötavad seadmed enam nõuetele, sest on moraalselt vananenud. Osa vallale kuuluvaid objekte on ka valvestamata või juba algselt ebapiisavalt valvega kaetud.

Kui tiheasustusaladel on siiski mõningad seadmed, millistest on korrakaitseorganitel olnud abi turvalisuse tagamisel, väärtegade sooritajate ja osaliste väljaselgitamisel (Sindi, Sauga) siis hajaasustuse piirkonnad ei ole turvakaamerate võrgustikuga kaetud.

Probleemid

- Komandodel puuduvad tänapäevased töötingimused;
- Komandodel puuduvad varustuse laod ja hooldusruumid koos sisseseadega;
- Olemasolevad kustutusmasinad vajavad kapitaalset remonti, et oleks tagatud metsa- ja raskelt läbitava maastiku kustutusvõimekus vallas;
- Taali komandol puudub kustutusmasina kiirtäitmise veetrass;
- Seadustada olemasolevad tehisveevõtukohad kogu valla haldusterritooriumil;
- Komandod ei saa tagada operatiivset vetelpäästevõimekust, kuna puuduvad paadi veeskamise slipid nii Pärnu jõe parem- kui ka vasakkaldal Toris, Taalis ja Sindis;
- Autodel puuduvad koordineeritud tegevuse tagamiseks GPS süsteemid;
- Puudub vallas kriisi ennetuse- ja reguleerimise plaan;
- Puudub avariolukordade lahendamiseks vajalik generaatoripark;
- Paigaldatud turvakaamerad on aegunud;
- Vähesed objektid on varustatud turvakaameratega;
- Puudub terviklahendusega turvakaamerate võrgustik;
- Puudub salvestusmaterjali käitlemise kord.

Eesmärgid

- Tori vallas on turvaline;
- Vallas on vähemalt kolm aktiivset ja hästivarustatud vabatahtlikku tuletõrjekomandot;
- Kõik strateegilised objektid ja olulised maastikupunktid on kaetud turvakaameratega;
- Päästjatel on tagatud juurdepääs veekogudele.

Tegevused

Tegevus	Tegevuse aasta	Tegevuse maksumus	Vastutav osakond/isik	Finantseerimine põhitegevus/valla investeering /projekt
Vabatahtliku päästekomandode	2019	-	Majandusosakond	Põhitegevus

tehnika baasi analüüs					
Komandode tehnikatänapäevastamine läbi toetamise	2019-2030	3000 aastas	Majandusosakond	Põhitegevus/ projektid	
Are komando uue hoone projekteerimine ja ehitus	2023-2030	100 000	Arengu ja planeeringu osakond	Valla investeering/ projektid	
Veevõtukohtade projekteerimine ja väljaehitamine ja olemasolevate veevõtukohtade seadustamine	2019-2030	30 000 aastas	Arengu ja planeeringu osakond/ majandusosakond	Valla investeering/ projektid	
Tori valla territooriumile vetelpäästeks vajalike slippide projekteerimine ja ehitamine	2022-2030	40 000	Majandusosakond	Valla investeering/ projektid	
Valla hoonete nõuetekohase videovalve projekteerimine ja väljaehitamine	2019-2020	35 000	Majandusosakond	Valla investeering/ projektid	
Tori valla võrgupõhise videovalvesüsteemi projekteerimine ja ehitus	2022-2030	20 000	Majandusosakond	Valla investeering/ projektid	
Tori vallas tegutsevate turvalisust tagavate MTÜ-de toetamine	2019-2030		Haridus- ja kultuuriosakond	Põhitegevus	

4. HARIDUSVALDKOND

4.1. HARIDUS

Hetkeolukorra kirjeldus

Tori vallas tegutseb 4 üldhariduskooli, mis asuvad hajutatuna üle valla ning ei konkureeri üksteisega v.a Sindi Gümnaasium (gümnaasiumi osa) Pärnu linna üldhariduskoolidega. Samas on probleeme gümnaasiumi, sh ka gümnaasiumi osa täituvuse ja kvaliteediga. Lisaks on Sindi gümnaasiumi põhikooli osas ka venekeelne osa, kuid lasteaias venekeelne õpe puudub. Kokku on Tori valla üldhariduskoolides 2018/2019 õppeaastal 832 õpilast ning teiste omavalitsuste

õpilasi meie üldhariduskoolide käib kokku 87. Ühinenud omavalitsustest on koolivõrgu korrastamise protsessi läbiviinud Are vald, Sauga vald ja Tori vald.

Are Kool

Are alevikus, tegutsemise vorm: koolieelne lasteasutus ja põhikool, mis tegutsevad ühe asutusena. Enne Are valla haridusvõrgu ümberkorraldamist tegutses Are vallas Are Põhikool ja Suigu Lasteaed-Algkool. 2019. aasta seisuga õpib Are Koolis 118 õpilast üheksas klassikomplektis. Koolis on 16 pedagoogilist töötajat ja kaheksa tehnilist töötajat. Kooli pidamiseks kasutatav kasulik pind kokku on 2331,2 m².

Sauga Põhikool

Nurme külas, tegutsemise vorm: põhikool.

Enne Sauga valla haridusvõrgu ümberkorraldamist tegutses Sauga vallas kaks põhikooli: Taali Põhikool ja Sauga Põhikool. 2019. aasta seisuga õpib Sauga Põhikoolis 180 õpilast 12 klassikomplektis (sealhulgas üks individuaalõppel olev õpilane, kelle õpetamiseks on võetud tööle õpetaja). Koolis on 22 pedagoogilist töötajat ja viis tehnilist töötajat. Kooli pidamiseks kasutatav kasulik pind kokku on 1017,5 m².

Tori Põhikool

Tori alevikus, tegutsemise vorm: põhikool.

Enne Tori valla koolivõrgu ümberkorraldusi tegutses lisaks Tori Põhikoolile veel kaks üldhariduskooli: Selja Algkool (suleti 1.07.2011) ja Viira Kool (suleti 31.08.2014). Tori põhikoolis õpib 2019. aasta seisuga 204 õpilast 12 klassikomplektis (sealhulgas üks väikeklass). Koolis on 27 pedagoogilist töötajat ja 13 tehnilist töötajat. Kooli pidamiseks kasutatav kasulik pind kokku on 4112,7 m².

Sindi Gümnaasium

Sindi linnas, tegutsemise vorm: põhikool ja gümnaasium.

2019. aasta seisuga õpib Sindi Gümnaasiumis kokku 330 õpilast 23 klassikomplektis (sealhulgas kaks väikeklassi, milles õpib seitse õpilast ning gümnaasiumi kolm klassikomplekti, milles õpib 38 õpilast). Koolis on 35 pedagoogilist töötajat ja 25 tehnilist töötajat. Kooli pidamiseks kasutatav kasulik pind kokku on 6389,0 m².

Tori vallas tegutseb üks munitsipaalhuvikool, **Karl Rammi nimeline Sindi Muusikakool**, mis tegutseb Sindi Gümnaasiumiga ühes hoones. Huvikoolis saab õppida klaverit, viiulit, rahvamuusika viiulit, erinevaid kitarre, akordionit, flööti, plokkflööti, kannelt ja tšellot. Üldaineteks on solfedžo ning alates neljandast klassist muusikalugu. Lisaainetena saab õppida ansamblit ja lisapille. 2018/2019. õppeaastal õpib koolis 87 õpilast. Õpetajaid töötab koolis 15.

Tori Valla alushariduse analüüs

Tori vallas tegutseb neli lasteaeda ja üks lasteaed-põhikool, mis asuvad ühinenud omavalitsuste keskustes ja tiheasustusega piirkondades. Kokku on Tori valla lasteaedades 2018/2019

õppeaastal 612 last. Teiste omavalitsuste lapsi meie lasteaedades on 46 ning Tori valla eelkooliealistest lastest käib teiste omavalitsuste lasteaedades 94 last, suurem osa neist Pärnu linnas.

Are Kool – Suigu Lasteaed

Suigu küla, tegutsemise vorm: lasteaed-põhikool. Suigu lasteaias käib 2019. aasta seisuga 54 last ning lasteaias on kokku neli rühma, sealhulgas üks sõimerühm. Lasteaias on üheksa pedagoogilist töötajat, üheksa lasteaiatöötajat, direktor ja õppejuht.

Sindi Lasteaed

Sindi linnas, tegutsemise vorm: koolieelne lasteasutus.

Sindi lasteaias käib 2019. aasta seisuga 208 last ning lasteaias on kokku 13 rühma, sealhulgas neli sõimerühma ja üks tasandusrühm. Peahoones (asukohaga Kooli 2a Sindi) paikneb 11 rühma. Sindi Gümnaasiumi C-korpuse teisele korrusele (aadressiga Kooli 9 Sindi) on 2014. aastal ehitatud kahe rühma ruumid, kus tegutsevad 6-7 aastased lapsed ehk koolieelikud. Lasteaias on 30 pedagoogilist töötajat, 23 lasteaiatöötajat, direktor ja õppejuht.

Tammiste Lasteaed

Tammiste küla, tegutsemise vorm: koolieelne lasteasutus. Tammiste Lasteaias käib 2019. aasta seisuga 99 last ning lasteaias on kokku viis rühma, sealhulgas üks sõimerühm. Lasteaias on 13 õpetajat ja 11 lasteaiatöötajat, direktor ja õppejuht.

Jänesselja Lasteaed

Sauga alevik, tegutsemise vorm: koolieelne lasteasutus. Jänesselja Lasteaias käib 2019. aasta seisuga 159 last ning lasteaias on kokku üheksa rühma, sealhulgas kaks sõimerühma. Lasteaias on 25 pedagoogilist töötajat, 16 lasteaiatöötajat, direktor ja õppejuht.

Tori Lasteaed

Tori alevik, tegutsemise vorm: koolieelne lasteasutus. Tori Lasteaias käib 2019. aasta seisuga 92 last ning lasteaias on kokku viis rühma, sealhulgas üks sõimerühm. Lasteaias on ja 14 pedagoogilist töötajat üheksa lasteaiatöötajat, direktor ja õppejuht.

Probleemid

- Renoveerimata haridusasutused, millest tulenevalt ei toeta õpikeskkond tänapäeva õppekorraldust;
- Tori valla õpilased (sh gümnaasistid) eelistavad õppimist teise omavalitsuse koolides;
- Tänapäevast õppekorraldust mittetoetavad ruumilahendused Tori ja Sauga põhikoolides ning Sindi Gümnaasiumis ja Sindi muusikakoolis;
- Kaasava hariduse põhimõtteid mitteamestav keskkond haridusasutustes ning tugispetsialistide puudus;
- Tammiste piirkonnas puudub algkool;
- Sõimekohtade vähesus valla lasteaedades;

- Sauga Põhikooli asukoht elanikest ja keskusest liiga kaugel;
- IKT-toe puudumine valdkonnas;
- Õpetajaskonna vananemine ja kvalifikatsioonile mittevastavus, noorte õpetajate vähesus;
- Madal teadlikkus täiskasvanuõppe võimalustest.

Eesmärgid

- Haridusasutuste võrgustik on optimaalne ja kaasaegne ning haridusasutused vastavad kõikidele tänapäeva nõuetele ja vajadustele. Haridusasutused on renoveeritud ja energiasäästlikud;
- On rakendatud kaasava hariduse põhimõtteid (igale lapsele on loodud sobiv õpikeskkond ning tagatud tugiteenused);
- Digikultuuri integreerimine õppesse, toetades haridusasutusi nende digiplaanide elluviimisel ja digitaalse õppematerjali kasutuselevõtul;
- Haridusasutustes töötab professionaalne, kvalifitseeritud ja motiveeritud personal;
- Igale sõimeealisele lapsele on tagatud koht valla lasteasutuses või lastehoiuteenus;
- Alushariduse sõimerühmade töökorralduse optimeerimine (1+2 süsteem). Rühma-meeskonnas on üks kõrgharidusega õpetaja, üks abiõpetaja/ assistent ning üks õpetaja abi;
- Vajadusel on loodud Tammistesse Lasteaed-alkkool;
- Sindi Karl Rammi nimelisel Muusikakoolil on kaasaegsed ja piisava suurusega ruumid;
- Haridusasutustel on tagatud vajalikud tugispetsialistid;
- Lasteaia- ja koolikohtade võimaldamine erirühmadesse (silma-, kuulmisrühmad, raske puudega lapsed, muukeelsed lapsed, alternatiivsed meetodikad);
- Koolitransport on üle antud Pärnumaa Ühistranspordikeskusele;
- Süstemne teavitustöö täiskasvanuõppe võimalustest ja selle populariseerimine.

Tegevused

Tegevus	Tegevuse aasta	Tegevuse maksumus	Vastutav osakond/ isik	Finantseerimine põhitegevus/valla investeering /projektivahendid
Tori valla haridusvõrgu analüüsimine ning analüüsist tulenevate tulemuste rakendamine	2019	12 000	Haridus- ja kultuuriosakond	Põhitegevus/projekt
Sauga Põhikooli ventilatsioonisüsteemi projekteerimine ning ehitamine	2019-2020	340 000	Arengu ja planeeringu osakond	Valla investeering /projektivahendid
Sauga Põhikooli õueala kujundusprojekti järkjärguline elluviimine (sh elektritööd)	2023-2030	19 000 (el tööd) 46 639	Majandusosakond	Valla investeering /projektivahendid
Sauga Põhikooli uue	2019-	12 000	Haridus- ja	Põhitegevus

asukoha ja hoone vajaduste ja võimaluste väljaselgitamine	2021		kultuuriosakond	
Sauga PK juurdeehitus koos spordisaali ja sööklaga või Sauga PK uus hoone Sauga alevikku	2022-2030	4 000 000	Arengu ja planeeringu osakond	Valla investeering /projektivahendid
Tori Põhikooli koolikeskkonna kaasajastamine.	2020-2025	500 000	Arengu ja planeeringu osakond/Majandusosa kond	Valla investeering /projektivahendid
Sindi Gümnaasiumi projekteerimine ja renoveerimine	2023-2030	5 000 000	Arengu ja planeeringu osakond	Valla investeering /projektivahendid
Sindi GM võimla projekteerimine ja ehitamine	2019-2021	400 000	Arengu ja planeeringu osakond/majandusosa kond	Valla investeering
Are Kooli juurde spordiväljaku valgustuse ja piirdeaia rajamine	2021	50 000	Arengu ja planeeringu osakond/majandusosa kond	Valla investeering /projektivahendid
Are Koolile võimla projekteerimine ja ehitamine	2023-2030	1 000 000	Arengu ja planeeringu osakond/majandusosa kond	Valla investeering /projektivahendid
Sindi Muusikakooli uue hoone rajamine Sindi Seltsimaja või Sindi Gümnaasiumi või mõne muu Tori vallale kuuluva hoone osana	2023-2030	1 200 000	Arengu ja planeeringu osakond	Valla investeering /projektivahendid
Koostöös teiste omavalitsustega rajatakse Raja lasteaed eelkooliealistele lastele	2019-2020	400 000	Haridus- ja kultuuriosakond	Valla investeering
Are Kooli lasteaia hoone renoveerimine	2019-2020	700 000	Arengu ja planeeringu osakond	Valla investeering /projektivahendid
Are Kooli lasteaia juurdepääsuteede renoveerimine	2019-2020	100 000	Arengu ja planeeringu osakond /Majandusosakond	Valla investeering /projektivahendid
Tori Lasteaia saali laiendamine	2023-	120 000	Arengu ja planeeringu	Valla investeering

	2030		osakond	/projektivahendid
Tori Lasteaia ventilatsioonisüsteemi ehitamine ja keldri renoveerimine	2023-2030	500 000	Majandusosakond	Valla investeering /projektivahendid
Sindi Lasteaiale parkla laienduse rajamine	2021	30 000	Majandusosakond	Valla investeering /projektivahendid
Tammiste piirkonda algkooli vajaduse väljaselgitamine	2019	12 000	Haridus- ja kultuuriosakond	Põhitegevus
Tammiste Algkooli rajamine lasteaia juurde, kogukonnakeskus	2020-2023	2,0 miljonit	Haridus- ja kultuuriosakond	Investeering
Koolitranspordi üleandmine Pärnumaa Ühistranspordikeskusele.	2019-2020	-	Haridus- ja kultuuriosakond	Põhitegevus
Digikultuuri integreerimine õppesse ja IT toe võimaldamine koolides	2020-2030	30 000 Igal aastal	Haridus- ja kultuuriosakond	Põhitegevus
IKT vahendite süsteemne kaasajastamine	2022-2030	pidev	Haridus- ja kultuuriosakond	Valla investeering /projektivahendid
Professionaalse, kvalifitseeritud ja motiveeritud personali leidmise soodustamine haridusasutustesse (elamispinna leidmine, sõidukompensatsioonid, palgastrateegia, elu- ja töökeskkonna atraktiivsus)	2019-2030	pidev	Haridus- ja kultuuriosakond	Põhitegevus
Süsteemne teavitustöö täiskasvanuõppe võimalustest ja selle populariseerimine.	2019-2030	1000 aastas	Haridus- ja kultuuriosakond	Põhitegevus
Kaasava hariduse ja tugispetsialistide hetkeolukorra kaardistamine ja	2019	-	Haridus- ja kultuuriosakond	Põhitegevus

edasine tegutsemine				
Liikumispuudega inimestele ligipääsu tagamine haridusasutustes	2020-2021	57 000	Haridus- ja kultuuriosakond	Investeering/projektid

4.2. NOORSOOTÖÖ

Hetkeolukorra kirjeldus

Tori vallas on 11 875 elanikku, kellest 21,4 % on noored vanuses 7 – 26 aastat.

Noorsootöö võimalused ja vajadused on seoses kvaliteedi hindamise läbiviimisega 2017. aasta kevadel kaardistatud.

Huvitegevus Tori vallas on mitmekesine, piirkondade võimalusi osatakse hästi ära kasutada, erinevaid võimalusi leidub üldhariduskoolide juures tegutsevate huviringide näol.

Sindis, Saugas ja Ares on Avatud Noortekeskused, Suigus tegutseb noortetuba ning Jõesuu külas on MTÜ Viira Arendusselts, kes viib külamajas läbi huvitegevusi noortele.

Sindis tegutseb Sindi Muusikakool, mis on Tori valla ainus huvikool. Tori vald ei piira noortel osalemist teiste omavalitsuste munitsipaalhuvikoolides ja erahuvikoolides.

Lisavahendeid noorsootöö tegevusteks taotletakse erinevatest projektidest.

Noorsootöö valdkonnas tegutsejatel on tugev tahe olla noorte jaoks olemas ning parandada ja arendada nii olemasolevat keskkonda kui ka tegevuste sisu, arvestades kaasaega ja noorte vajadusi. Olemas on nii traditsioonid kui ka värsked ideed, millest mitmed baseeruvad just noorte omal algatusel.

Tori valla noortel on väga head huvitegevuse võimalused, kuid noori kaasatakse vähe neid puudutavate otsuste tegemisse. Tori vallas on aktiveerunud noored, kes korraldavad erinevaid üritusi, mis ühendavad kultuuri-, spordi- ja noorsootöö valdkonda. On olemas valmisolek noortevolikogu loomiseks. Noorsootöösse on teadlikult kaasatud valla raamatukogud, kus toimuvad põnevad tegevused, mis toovad noori raamatutele ja lugemisele lähemale.

Probleemid

- Noorsootöö tegevusteks puuduvad kaasaegsemad ja avaramad keskkonnad;
- Laiendamist vajavad Are Avatud Noortekeskuse ja Sindi Avatud Noortekeskuse hooned;
- Hajaasustuses on vähesed noorsootöö võimalused (mobiilne noorsootöö);
- Keskustest kaugemal asuvates küldades elavatele noortele on raskendatud juurdepääs noorsootööga tegelevatesse asutustesse;
- Tammiste ja Tori piirkonna noortele pole loodud võimalusi ja kohta koos käimiseks arendatavate tegevuste harrastamiseks;
- Erinevates noorsootöö programmides, sh rahvusvahelisel tasandil, osalemine vähene;
- Puudub vallasisene noorte infokanal – noorte infoportaal (koduleht), kuhu on kokku koondatud vallasisene ja muu noori puudutav info;
- Valla malevarühmadele on jõukohase töö leidmine üha keerulisem.

Eesmärgid

- Luua tingimused noorsootöö tegevuste arendamiseks ja parendamiseks koos vajalike ressursside kavandamisega;
- Are, Sauga ja Sindi avatud noortekeskused ning Tori, Suigu ja Tammiste noortetoad on kaasaegsed ning loovad võimalused noortele mitmekesiseks huvitegevuseks;
- Noortele on huviharidus ja -tegevus mitmekesine ning kättesaadav;
- Noored on kaasatud noorsootöö tegevustesse ja teadlikud noorsootöö võimalustest;
- Noori toetava tunnustamissüsteemi rakendamine;
- Parandatud transpordi võimalused noorsootööga tegelevatesse asutustesse käimiseks.

Tegevused

Tegevus	Tegevuse aasta	Tegevuse maksumus	Vastutav osakond/ isik	Finantseerimine põhitegevus/valla investeering /projektivahendid
Laagrite ja õpilasmalevate korraldamine	2018-2021 2022-2030	25 000	Haridus- ja kultuuriosakond	Põhitegevus/ projektid
Noortevolikogu algatamine ja toetamine	2019-2021	3000 aastas	Haridus- ja kultuuriosakond	ENL / põhitegevus
Noorte infokanali loomine	2019-2021	3000	Haridus- ja kultuuriosakond	Põhitegevus
Kaasaegsete õppevahendite soetamine: IT-labori arendamine	2019-2030	5000	Haridus- ja kultuuriosakond	ESF
Soundworld arendamine koostöös Sindi muusikakooliga	2019-2030	5000	Haridus- ja kultuuriosakond	ESF
Perede toetamine huvihariduses ja - tegevuses osalemisel „Huvitegevuse toetamise fond“	2019 - 2030	35 000 aastas	Haridus- ja kultuuriosakond	Põhitegevus/ HH/HT
Noorte tunnustamine	2019-2030	Pidev 1500	Haridus- ja kultuuriosakond	Põhitegevus
Are Avatud Noortekeskuse laiendamine	2019-2020	100 000	Arengu- ja planeeringu osakond	Põhitegevus/ projektid
Sindi Avatud Noortekeskuse teise majale väljaehitamine	2022-2030	100 000	Arengu ja planeeringu osakond/ majandusosakond	Valla investeering/ projektivahendid

Tori noortetoale asukoha leidmine ning kasutamiseks kohandamine	2019-2021	100 000	Haridus- ja kultuuriosakond	Põhitegevus
Tammistesse luua koht noortele kooskäimiseks	2019-2022	1 000 000	Haridus- ja kultuuri/ Arengu ja planeeringu osakond	Valla investeering/ projektivahendid
Mobiilse huvihariduse ja -tegevuse rakendamine piirkondades (Sindi muusikakool)	2019-2030	3000	Haridus- ja kultuuriosakond	Põhitegevus
Töökasvatuse ja kogemusõpetuse noortele (töövarjupaev)	2019-2030	2000	Haridus- ja kultuuriosakond	Põhitegevus
Noortepäraste sportimistingimuste loomine (rulaväljak Saugasse ja Aresse, discgolfi rada Sinti)	2018-2021 2022-2030	100 000	Haridus- ja kultuuriosakond	Valla investeering/ projektid
Parendatud transpordi võimalused noorsootööga tegelevatesse asutustesse käimiseks	2019-2030	12 000	Haridus- ja kultuuriosakond	Põhitegevus

5. SOTSIAALHOOLEKANDELINE ABI

Hetkeolukorra kirjeldus

Sotsiaalhoolekandelise abi ülesanneteks on sotsiaaltoetuste, sotsiaalteenuste, vältimatu abi ja muu abi andmine, et toetada inimese iseseisvat toimetulekut ja töötamist ning aktiivset osalust ühiskonnaelus, ennetades sealjuures sotsiaalsete probleemide tekkimist või süvenemist üksikisiku, perekonna ja ühiskonna tasandil.

Sotsiaalhoolekandelise abi andmisel lähtutakse esmajärjekorras isiku vajadustest ning eelistatakse abimeetmeid, mis on suunatud võimaluste leidmisele ja isiku suutlikkuse suurendamisele korraldada oma elu võimalikult iseseisvalt.

Tori valla 11 826 elanikust (seisuga 01.05.2019) on 2734 pensioni saajat (sh 2133 vanaduspensionäri, 164 töövõimetuspensionäri, 67 toitjakaotuspensionäri saajat, 19 väljateenitud aastate pensionäri ning 15 rahvapensionäri saajat), lapsi 2465 (vanus kuni 18 a) ja 1317 puudega inimest (s.h puudega kuni 15 aastasi lapsi 114). Peresid, kus kasvab kolm ja enam last, on 227, üksikvanema toetuse saajaid on 86.

Vallas on seisuga 1.04.2019 osalise töövõimega inimesi 566 (sh 249 meest ja 317 naist) ning 261 puuduva töövõimega inimest (sh 144 meest ja 117 naist). Töövõimetoetust makstakse 781

inimesele, sh puuduva töövõimega inimestest saavad toetust 245 ja osalise töövõime eest saavad toetust 536 inimest.

Sotsiaalvaldkonna arengueeldusteks saab pidada asjaolu, et vallas on olemas piisaval hulgal sotsiaaleluruume, tegutseb kaks munitsipaalhoolekande asutust, toimib eakate seltsitegevus, Pärnu linna lähedus pakub võimalusi heade taastusravi ja rehabilitatsiooniteenuste saamiseks. Välja on kujunenud nii sotsiaaltöötajate omavaheline kui ka valla piiride ülene valdkondlik koostöövõrgustik.

Sotsiaaltoetused

Tori vald maksab sotsiaaltoetusi rahvastikuregistri kohaselt Tori vallas elavatele inimestele ja eelarveliste vahendite olemasolu korral alaliselt valla territooriumil elavatele teiste omavalitsuste elanikeregistris olevatele inimestele. Vallaelanikke toetatakse sissetulekust sõltumata kulutusi nõudvate keeruliste elusündmustega toimetulekul, väärtustatakse eakaid, toetatakse laste ja noorte arendamist ning toetatakse teiste raskustega toimetulekul. Vähekindlustatud elanike paremat toimetulekut toetatakse sissetulekust sõltuvate toetustega.

Toetuste maksmise aluseks on vallavolikogu poolt kehtestatud määrus. **Sotsiaalteenused**

Tori valla elanikele pakutakse kõiki sotsiaalhoolekande seaduses loetletud kohaliku omavalitsuse üksuse sotsiaalteenuseid. Lisaks pakutakse täiendavaid sotsiaalteenuseid klientide vajadustest ning valla eelarvelistest võimalustest lähtuvalt.

Sotsiaaleluruumid

Vallas pakutakse sotsiaaleluruume Suigus seitsme korteriga sotsiaalmajas, Saugas nelja toaga sotsiaalmajas ja Tori Sotsiaalmajas. Kõik sotsiaalmajad vajavad regulaarselt sanitaarremonti, Sauga ja Suigu sotsiaalmajja on vajalik ehitada sundventilatsioon ning Sindi üks ühiselamu renoveeritakse sotsiaalmajaks. Lisaks leidub vallas eraldiseisvaid eluruume mujal kortermajades.

Probleemid

- Sotsiaaleluruumid vajavad investeringuid;
- Vananev sotsiaaltransporditeenuse osutamiseks kasutatav autopark;
- Puudub kodutute varjupaik;
- Sindi Sotsiaaltöökeskuse poolt pakutavad teenused vajavad senisest enam arendamist ning asutuse potentsiaal ei ole piisavalt ära rakendatud, mida takistab ka hoone arhitektuurne lahendus.
- Piiratud oskused kasutada kõiki tänapäeva tehnoloogilisi võimalusi sotsiaalteenuste arendamisel;
- Pidevalt kasvav klientide vajadus järjest spetsiifilisemate individuaalsetest vajadustest lähtuvate sotsiaalteenuste järele;
- Hooldusteenuste vajadus on pidevalt suurenemas, hooldekodukohti napib;
- Puudub tugisüsteem toimetulekutoetuse saajatest pikaajaliste töötute rehabilitatsiooniks;
- Vabatahtlike tugistruktuurid välja arendamata;
- Elanikkonna vaimse tervise pidev halvenemine, seda eriti just laste ja noorte seas;
- Ennetustöö lähisuhtevägivalla ennetamiseks kohalikul tasandil puudub;

- Suurenenud on teenuste ja nõustamise vajadus lahkuläinud peredele ja hooldusõigust puudutavate vaidlusküsimuste arv;
- Puudu on perelepitusteenusest ja perenõustamisest;
- Vajadus tugispetsialistide järele nii peretöös kui ka koolides ja lasteaedades (tugiisikud).

Eesmärgid

- Kvaliteetse esmatasandi sotsiaalabi kindlustamine igale abivajajale ning pakutavate sotsiaalteenuste pidev arendamine sh. projektid tööhõive soodustamiseks ning valla töövoimaluste ja ümberõpet kajastava info levitamine;
- Efektne sotsiaalprobleemide lahendamine;
- Vallal on pakkuda piisaval hulgal kaasaegseid heas korras ning klientide vajadustele vastavaid eluruume eluasemeteenuse vajajatele;
- Sotsiaalteenuste pakkumisel on kaasatud era- ja mittetulundussektor ning vabatahtlikud;
- Täiskasvanute varjupaik rajatud;
- Pidev koostöö erinevate koostööpartneritega alaealiste õiguskuuleka käitumise toetamisel;
- Toimiv sotsiaaltranspordi teenus;
- On piisavalt kodulähedasi hooldekodu kohti;
- Hoolekandeesitused on kaasajastatud ja energiatõhusad;
- Avalikes huvides tegutsevatesse asutustesse on tagatud ligipääs liikumispuudega inimestele;
- Eakatele on tagatud võimalikult pikaajaline iseseisev elu kodustes tingimustes sihtgrupi vajadustest lähtuvate sotsiaalteenuste abil;
- Hooldusteenuseid pakkuv süsteem on mitmekülgne ja kõigile kättesaadav ning tagab turvatunde erinevatel eluetappidel;
- Eakad on kaasatud ja sotsiaalselt aktiivsed;
- Tervislikke eluviise, liikuvust ja turvalist arengut toetav elukeskkond;
- Sotsiaalvaldkonna teave on kättesaadav;
- Kõik lapsed on hoitud ja aidatud, nende muresid märgatakse ja sekkutakse võimalikult varakult;
- Tõhustunud on võrgustikutöö, koostöö koolide ja lasteaedadega suunaga ennetustööle ja õigeaegsele märkamisele;
- Tagatud on jätkutugi kohalikul tasandil erinevaid pereprobleeme puudutavates küsimustes;
- Alaealiste õigusrikkujatega tegeletakse jälgides taastava õiguse ja varase märkamise põhimõtteid;
- Osutatakse ja arendatakse vanemlust toetavaid programme;
- Toimib lapsi ja peresid toetav lastekaitse- ja tugisüsteem, laste õigused ja heaolu on tagatud ja vanemaks olemine toetatud;
- Teavitustegevus ja ennetustöö on tulemuslik, inimesed on teadlikud abi saamise võimalustes;
- Noored osalevad õppes, tööturule suundumine on toetatud;
- Innovatiivsed lahendused sotsiaalhoolekandes on rakendatud.

Tegevused

Tegevus	Tegevuse aasta	Tegevuse maksumus	Arengukava valdkond	Finantseerimine põhitegevus/valla investeering /projektivahendid
Sotsiaaleluruumide renoveerimine	2019-2022	35 000 aastas	Sotsiaalhoolekanne /majandus/arendus	Põhitegevus/projektid
Avalike teenuste arendamine, sotsiaalkorterite ja eakate teenusmaja loomine Sindis Pärnu mnt 27a	2019-2020	2 148 322	Sotsiaalhoolekanne	Põhitegevus/projektid
Kalda tee 2 Kalda Kodu renoveerimine	2019-2020-	571 500	Sotsiaalhoolekanne	Põhitegevus/projektid
Täiskasvanute varjupaik Sindis	2020-2023	31 000 aastas	Sotsiaalhoolekanne	Põhitegevus/projektid
Ligipääsuvõimaluste loomine avalikes hoonetes liikumispuudega inimestele	2019-2021	50 000	Sotsiaalhoolekanne	Põhitegevus
Võimalike käitumisprobleemidega laste peredele ennetavate programmide pakkumine ja toetavate tegevuste elluviimine	pidev	10 000 aastas	Sotsiaalhoolekanne	Põhitegevus/projektid
Sotsiaaltranspordi teenuse arendamine sh autopargi uuendamine	2019-2022	70 000	Sotsiaalhoolekanne	Põhitegevus /PÜTK
Erivajadustega inimeste toetamine eluruumide vajaduspõhiseks kohandamisel	2018-2023	100 000	Sotsiaalhoolekanne	Põhitegevus/Rahandusministerium
Väikese sissetulekuga elanike toetamine elukoha tuleohutuse tagamise eesmärgil	2018-2022	50 000	Sotsiaalhoolekanne	Põhitegevus/Päästeamet
Tori Sotsiaalmaja	2020-	100 000	Majandusosakond/	Põhitegevus/projektid

remont (fassaad, soojustus, aknad jne)	2025		Arengu- ja planeeringu osakond	
Suigu sotsiaalmaja/seltsimaja soojustamine ja ventilatsioon	2020-2025	200 000	Majandusosakond/ Arengu- ja planeeringu osakond	Põhitegevus/projektid
Sindi Sotsiaaltöökeskuse renoveerimine ja kaugküttele üleviimine	2020-2025	40 000	Majandusosakond	Põhitegevus/SW Energia/projektid
Jaama tn 1 (Sindi Tervisekeskus) kaugküttele üleviimine.	2020-2025		Majandusosakond	SW Energia tulenevalt 24.08.2018 sõlmitud lepingust
Täiendavate ressursside kaasamine hoolekandeteenuste arendamisesse ning igapäevasesse teenuste osutamisesse (sh projektitöö)	pidev		Sotsiaal- hoolekanne	Põhitegevus/projektid
Pikaajalistele töötutele aktiveeriva rehabilitatsiooniteenuse käivitamine	2019-2022	50 000	Sotsiaal- hoolekanne	Põhitegevus/projektid

6. KULTUUR, SPORT JA RAHVATERVIS

6.1 KULTUUR

Hetkeolukorra kirjeldus

Tori valla kultuurilise koosseisu moodustavad endiste valdade kultuuriasutused Sindi Seltsimaja, Tori Rahvamaja, Are Huvikeskus, Sauga Avatud Noortekeskus ning samuti Urge, Are, Sauga, Sindi, Suigu, Tori raamatukogud ning Tori ja Sindi Muuseum.

Aastate jooksul on kultuuriasutused kujunenud endiste valdade kultuurikeskusteks. Kultuuriasutuste eesmärk on rahvuskultuuri säilitamine, traditsioonide jätkamine ja edendamine ning valla elanikele vaba aja sisuka veetmise võimaluste loomine rahvakultuuri ja meelelahutuse kaudu. Korraldatakse ja vahendatakse ringitegevusi, peoõhtuid, teatrietendusi, kontserte, erinevaid näituseid jm ning soovijatele renditakse erinevate ürituste läbiviimiseks ruume. Kultuuriasutused on koostööpartneriteks vabariiklike, maakondlike ja vallasiseste sündmuste läbiviimisel. Korraldatakse teatrietenduste ja kontsertide ühiskülastusi väljaspool valda.

Valla Tori ja Sindi muuseumid koguvad piirkonna ajalugu ja tänapäeva kajastavat informatsiooni ning esemelist materjali, töötlevad, süstematiseerivad ja säilitavad kogutud materjali. Muuseumid korraldavad ringkäike, näitusi, muuseumitunde, kodulooapäevi ja muid üritusi muuseumi fondi kuuluvate varade eksponeerimiseks.

Tori Valla Raamatukogu eesmärk on tagada elanikele vaba ja piiramatult juurdepääs informatsioonile, teadmistele, inimõtte saavutustele ning kultuurile, toetada elukestvat õppimist ja enesetäiendamist. Raamatukogu koosneb keskraamatukogust, mis asub Sindis ning haruraamatukogudest (Tori, Sauga, Urge, Are ja Suigu raamatukogud) ja välisteeninduspunktidest (Jõesuus ja Tammistes).

Probleemid

- Laululavad, väliürituste platsid ja pargid on väljaarendamata (elekter, tualetid, välimööbel jm);
- Teadetetahvlite puudumine;
- Valla kultuuriloolised kohad ja muinsuskaitseobjektid on arendamata ning puudub jooksev korrastamine;
- Inimeste vähene teadlikkus kodukoha kultuuripärandist;
- Raamatukoguteenuse vähene kättesaadavus töövälisel ajal;
- Täiskasvanutele pakutavate huvitegevuste ja kultuurisündmuste võimaluste vähene kasutus;
- Kultuuriasutuste sisustus ja tehniline baas on vananenud (heli-, lava- ja valgustehnika);
- IT toe puudulikkus
- Parkimiskohtade vähesus ning parklate hooldus ja valgustus puudulik;
- Erivajadustega inimeste piiratud ligipääsetavus kultuuriasutustesse ja üritustele;
- Muuseumi teenuste vähene kasutamine valla elanike ja turistide poolt;
- Mõtestamata ja sõnastamata on Tori valla tunnus- ja mainesündmused.

Eesmärk

- Kultuuriasutuste töökorraldus on ühtlustatud;
- Valla kultuuriasutused on korrastatud ja kaasaegse tehnilise baasiga;
- Vallaraamatukogu töökorraldus lähtub piirkonna vajadustest ning lugejatele on kättesaadav lugejate huve arvestav teavikute kogu;
- Rahvamajade töökorraldus ja korraldatavad sündmused lähtuvad piirkonna elanikkonna eripärast;
- Muuseumid on kohaks, kus külastaja saab põhjaliku ülevaate kohalikust kultuuripärandist läbi eksponeeritavate tööde, mitmesuguste ürituste, näituste ja ringkäikude;
- Valla kultuuriloolised kohad ning muinsuskaitseobjektid on arendatud, kaardistatud, tähistatud ja korrastatud (näiteks Pulli asula, Tori Põrgu);
- Laululavad, väliürituste platsid ja pargid on väljaarendatud;
- Täiskasvanud õppijale on loodud tingimused õppimiseks ja koolitööde tegemiseks.

Tegevused

Tegevus	Tegevuse aasta	Tegevuse maksumus	Vastutav isik osakond/	Finantseerimine põhitegevus/valla investeering/projektivahendid
Kultuurivaldkonna analüüs (elanike küsitlus) ja kultuuriasutuste arengukava koostamine	2020-2022	12 000	Haridus- ja kultuuriosakond	Põhitegevus
Valla raamatukogude võrgustiku ümberkorraldamine läbi ühtse juhtimise. Raamatukoguteenuse toimimine piirkondades korraldatud ja lahtiolekuajad on elanike huvides ning optimeeritud.	2019-2020	10 000	Haridus- ja kultuuriosakond	Põhitegevus
Rahvamajade ja muuseumite võrgustiku töökorralduse ümberkorraldamine ning lahtiolekuageade lähtumine elanike huvidest	2020-2022	15 000	Haridus- ja kultuuriosakond	Põhitegevus
Tori valla mainesündmuste mõtestamine ja korraldamine	2019-2030 pidev	50 000	Haridus- ja kultuuriosakond	Põhitegevus/ projektivahendid
Tunnustussüsteemi väljatöötamine Tunnustamise korra rakendamine	2018-2019 2019-2030	10 000	Haridus- ja kultuuriosakond/ kantselei	Põhitegevus
Valla loodus- ja kultuurilooliste asukohtade loetelu ja nende seast arendamist, viidastamist ja korrastamist vajavate objektide määratlemine	2019-2025	1000	Arengu- ja planeeringu osakond	Põhitegevus
Valla muinsuskaitse objektide loetelu ja nende seast arendamist,	2019-2025	1000	Arengu- ja planeeringu osakond	Põhitegevus

viidastamist ja korrastamist vajavate objektide määratlemine				
Teadetetahvlite paigaldamine	2020-2021	10 000 aastas	Haridus- ja kultuuriosakond/kantselei/	Põhitegevus
Kultuurilooliselt oluliste inimeste mälestuse jäädvustamine	2019-2030	25 000	Haridus- ja kultuuriosakond/arengu- ja planeeringu	Põhitegevus
Tori valla ajalugu tutvustavate ekspositsioonide loomine	2020-2022	30 000	Haridus- ja kultuuriosakond	Põhitegevus
Tori valda tutvustavate raamatute/trükiste väljaandmine, näituste korraldamine	2022-2030	30 000	Haridus- ja kultuuriosakond	Põhitegevus/ projektivahendid
Sindi Linnaraamatukogu ümberpaigutamine Pärnu mnt 55A hoonesse (Omniva maja)	2019-2020	170 000	Haridus- ja kultuuriosakond	Põhitegevus
Sindi Seltsimaja siseruumide renoveerimine ja tehnika kaasajastamine	2020	500 000	Haridus- ja kultuuriosakond	Põhitegevus/projektivahendid
Sindi Laululava ala (Sõpruse pargi) ideekonkurssi korraldamine ja rajamine	2023-2030	350 000	Arengu ja planeeringu osakond/ haridus- ja kultuuriosakond	Põhitegevus/
Sindi Laululava lammutamine	2020	9 000	Planeeringu- ja arendusosakond/majandusosakond	Põhitegevus
Are Mõisa pargi rekonstrueerimistööd/parendamistööd (WC, lastele atraktsioon, pingid, lauad)	2020-2022	30 000	Haridus- ja kultuuriosakond/ majandusosakond	Valla investeering/ projektivahendid
Are mõisa pargis asuva mõisa teenijatemaja lammutamine ning uue hoone ehitamine parki teenindavaks hooneks	2021-2022	120 000	Haridus- ja kultuuriosakond/ majandusosakond	Valla investeering/ projektivahendid
Tori vana vallamaja aasa	2021-	30 000	Haridus- ja	valla investeering/

kontsertpaiga arendamine	2025		kultuuriosakond/ majandusosakond	projektivahendid
Tori Rahvamaja remondi- ja rekonstrueerimistööd	2022- 2030	100 000	Arengu ja planeeringu osakond/ haridus- ja kultuuriosakond	Valla investeering/ projektivahendid
Tori Rahvamaja väliterrassi rajamine	2020	15 000	Haridus- ja kultuuriosakond/ majandusosakond	Valla investeering
Are Huvikeskuse remondi- ja rekonstrueerimistööd	2022- 2030	200 000	Arengu ja planeeringu osakond/ Haridus- ja kultuuriosakond	Valla investeering/ projektivahendid
Tori valla rahvamajade valgustus-, muusika- ja heliaparatuuri kaasajastamine ning inventari soetamine.	2020- 2030	150 000	Haridus- ja kultuuriosakond/ Majandusosakond	Valla investeering/ projektivahendid
Tori ja Sindi muuseumite märgatavuse parandamine	2019- 2021	10 000	Haridus- ja kultuuriosakond	Põhitegevus
Muuseumite eksponeerimispindade laiendamine	2019- 2025	5000	Haridus- ja kultuuriosakond	Põhitegevus/ projektivahendid
Tori muuseumi ja Tori Hobusekasvanduse ühise muuseumi loomise mõtestamine	2018- 2019	35 000	Haridus- ja kultuuriosakond	Põhitegevus
Sindi muuseumi laiendamine ning tekstiilimuuseumi osa arendamine	2022- 2030	500 000	Arengu ja planeeringu osakond/ Haridus- ja kultuuriosakond	Valla investeering/ projektivahendid
Are Huvikeskusesse muuseumitoa loomine	2019- 2022	30 000	Haridus- ja kultuuriosakond	Valla investeering/ projektivahendid
Tammiste külla raamatukogu loomine (moodulrühm)	2019- 2021	50 000	Haridus- ja kultuuriosakond	Valla investeering
Suigu raamatukogule luua ligipääs liikumispuuetega inimestele	2020- 2030	200 000	Haridus- ja kultuuriosakond	Valla investeering/ projektivahendid
Rahvakultuurikollektiivide ja nende juhendajate	2020- 2022	5000	Haridus- ja kultuuriosakond	Põhitegevus

toetamine lähtuvad ühtsetest põhimõtetest				
Sindi kirikupargi suvelava ja suvelehtla taastamine	2023- 2030	50 000	Arengu ja planeeringu osakond/ Haridus- ja kultuuriosakond	Valla investeering/ projektivahendid

6.2 SPORT

Hetkeolukorra kirjeldus

Aktiivsemad spordiga tegelejad Tori vallas on koolinoored ja vallas elavad harrastussportlased. Viljeletakse erinevaid spordialasid. Tori valla eri piirkondades on erineval tasemel spordi harrastamise võimalused ja sporditraditsioonid, millest tuleneb ka erinev harrastusspordi spetsiifika.

Koolinoored kasutavad spordi harrastamiseks Tori valla koolide poolt pakutavaid võimalusi. Täismõõtmistes spordisaalid on Tori Põhikoolil ja Sindi Gümnaasiumil. Sauga ja Are Põhikoolides puuduvad täismõõtmistes spordisaalid, millest tulenevalt on sportimisvõimalused piiratud. Koolidel on olemas staadionid või spordiplatsid ning spordi harrastamiseks õues on tagatud mitmekülgsemad tingimused.

Piirkondades (v.a. Sindi) korraldavad spordielu MTÜ-d (Tori Spordiklubi, MTÜ Terve Are, Sauga Spordiklubi), mille tegevuspõhimõteteks on avaliku spordialase tegevuse arendamine, spordiürituste läbiviimine ning sportlike eluviiside propageerimine.

Täiskasvanutel on Sauga piirkonnas võimalik tegeleda saalispordiga Sauga spordihoones, kus harrastatakse pallimänge ja koroonat, samuti on olemas jõusaal. Lisaks on olemas spordiplatsid välitingimustes, kus saab mängida erinevaid pallimänge.

Are piirkonnas harrastatakse sporti Are Huvikeskuse ja Suigu Seltsimaja spordisaalides. Lisaks valmis käesoleval aastal Are Huvikeskuse ruumides avalikuks kasutamiseks kaasaegne jõusaal. Are mõisa pargis asuvad discgolfi- ja terviserajad.

Sindis Sõpruse pargis asuvad terviserajad, millest lühem distants on valgustatud. Pallimänge saab mängida Sindi Gümnaasiumi võimlas ja gümnaasiumi juures olevatel väliplatsidel. Linnas on olemas ka tenniseväljak, mille haldamisega tegeleb rentnik. Tiigi tänava piirkonnas asub 11,5 m kõrgune ronimissein ning omaalgatuslikult on tehtud kasutatav tribüüniga jalgpalliväljak. Supluse tänava otsa on rajatud väliujula koos korv- ja võrkpalliväljakutega ning välijõusaaliga. Ujula on suveperioodil mehitatud vetelpäästega. Sindile omast spordiala, tõstmist, harrastatakse Sindi Gümnaasiumi jõusaalis. Olulisel määral on tõusnud jalgpalli harrastajate arv, nii linnaelanike hulgas kui ka spordiklubi, kes treenivad nii Sindi Gümnaasiumi saalides, kooli staadionil kui ka Poseidoni jalgpalliväljakul.

Tori piirkonnas kasutavad harrastussportlased põhikooli võimlat, kus saab mängida erinevaid pallimänge ning osaleda aeroobika ja jõusaali treeningutel. Lisaks on valla sportlaste käsutuses Tori Põhikooli staadion, rulapark, välijõusaal ning kuue korviga discgolfirada. Kokkuleppel maaomanikuga on jalgpalli varuväljakuna kasutusel Tori alevikus paiknev eraisikule kuuluv

muruplats, mida hooldatakse vabatahtlikkuse alusel. Tori piirkonnas on piirkonnale omaseks spordialaks ratsutamine, mida saab harrastada Tori hobusekasvanduses ja piirkonnas asuvates erinevates tallides.

Tori vallas on Eesti Spordiregistri andmetel 32 spordiobjekti, mis pakuvad mitmekesist sportimisvõimalust ja 13 spordiorganisatsiooni ning 18 kvalifikatsiooniga treenerit.

Probleemid

- Laste kehaliste võimete ja tervise halvenemine;
- Kergliiklusteede vähesus, tervikliku teedevõrgustiku puudumine;
- Piirkonniti spordiürituste vähesus ning sporditegevuse eestvedaja puudumine;
- Piirkonniti väliste spordirajatiste puudumine;
- Piirkonniti spordirajatiste kehv seisukord;
- Vabatahtlikke on vähe kaasatud;
- Sindi kooli staadion ei suuda jalgpalli mängida soovijaid vastu võtta, sest puudub sesoonne väline kunstmuruga minijalgpalliväljak.

Eesmärgid

- Piirkondades spordielu korraldavad MTÜ-d on toetatud läbi tegevustoetuse ning spordivaldkonna eestvedajatest on loodud aktiivne koostöövõrgustik;
- Mitmekesiste sportimisvõimaluste loomine tervislike eluviiside harrastamiseks;
- Vallas on korrastatud, hooldatud ja kaasajastatud spordirajatised ning spordihooned;
- Sauga ja Are noortekeskuste juures on olemas rulapargid;
- Kergliiklusteede võrgustik toetab tervisespordi harrastajaid;
- Valgustatud kergliiklusteede rajamine suuremate külade keskustesse ning enim kasutatavatele asulavälilistele teelõikudele;
- Väljakujunenud valla sporditraditsioonid;
- Tervise- ja suusaradade rajamine, nende süsteemne hooldamine;
- Pärnu jõe äärsete alade arendamine puhke- ja virgestusaladeks;
- Turvaliste ujumiskohtade väljaarendamine Tori vallas.

Tegevused

Tegevus	Tegevuse aasta	Tegevuse maksumus	Vastutav osakond/ isik	Finantseerimine põhitegevus/valla investeering /projektivahendid
Pärnumaa tervisprofiili ellu viimisele kaasaaitamine	2018-2021		Sotsiaalosakond	põhitegevus
Harrastusspordi populariseerimise ja mainet kujundavate spordivõistluste	2019-2030	3 000	Haridus- ja kultuuriosakond (piirkondades)	põhitegevus/ projektivahendid

korraldamise toetamine				
Liikumisharrastuse ja tervislike eluviiside propageerimine ning väärtustamine elanikkonna seas	2022-2030		Haridus- ja kultuuriosakond (piirkondades)	põhitegevus/ projektivahendid
Spordirajatised on hooldatud, korrastatud ning kaasajastatud	2019-2030	15 000	Haridus- ja kultuuriosakond/ majandusosakond	Valla investeering/ projektivahendid
Kergliiklusteede võrgustiku arendamine (liikumisharrastus, turvaline koolitee)	2022-2030		Majandusosakond/ Arengu- ja planeeringu osakond	Valla investeering/ projektivahendid
Väljõusaalide/ jõulinnakute ehitamine küldesse	2018-2021	20 000	Haridus- ja kultuuriosakond (piirkondades)	Valla investeering/ projektivahendid
Jalgpallipuuride ehitamine/paigaldamine küldesse	2018-2021	20 000	Haridus- ja kultuuri (piirkondades)	Valla investeering /projektivahendid
Suusaradade ja uisuväljakute rajamine ning hooldus	2018-2030	20 000 aastas	Haridus- ja kultuuriosakond (piirkondades)	Põhitegevus
Discgolfi radade ehitamine Sinti	2020	15 000	Haridus- ja kultuuriosakond (piirkondades)	Valla investeering /projektivahendid
Sindi Gümnaasiumi võimla-projekteerimine ja ehitamine	2020-2021	700 000	Haridus- ja kultuuriosakond/ Arengu ja planeeringu osakond	Valla investeering/ projekt
Sauga spordihoone renoveerimine koos jõusaali laiendusega	2022-2030	2 000 000	Haridus- ja kultuuriosakond/ arengu ja planeeringu osakond	Valla investeering/ projekt
Sindi Sõpruse pargi ideekonkurss-multifunktsionaalne kogupere park	2018-2021	10 000	Haridus- ja kultuuriosakond/ Arengu ja planeeringu osakond	Valla investeering/ projekt
Are ekstreemspordipargi ehitus koos väljõusaaliga Are Huvikeskuse juurde	2018-2021	35 000	Haridus- ja kultuuriosakond/ Arengu ja planeeringu	Valla investeering/ projekt

				osakond	
Sindi Rabaääre terviserada koos rattakrossi rajaga	2022-2030	25 000	Haridus- ja kultuuriosakond (piirkondades)	ja	Valla investeering/projekt
Ettevalmistustööd juurdepääsu avamiseks Sindi linnas jõeäärse kallasraja täiendamiseks ja rekonstrueerimiseks	2022-2030		Majandusosakond/ arengu- ja planeeringu osakond	ja	Valla investeering/projekt
Tori Põrgu kallasraja pikendamine Jõesuu suunal kuni Tõngi küla Pärnu jõe juurdepääsuni ja Pärnu suunal kiriku endise viinaköögini	2022-2030		Majandusosakond/ Arengu- ja planeeringu osakond	ja	Valla investeering/projekt
Sauga ja Are rulapargi rajamine, Sindi rulapargi ümberpaigutamine	2019-2020	120 000	Haridus- ja kultuuriosakond/ Arengu ja planeeringu osakond	ja	Valla investeering/projekt
Sportlaste tunnustamine. Valda esindavate sportlaste ja võimalusel nende juhendajate toetamine	2018-2030		Haridus- ja kultuuriosakond	ja	Põhitegevus

6.3. RAHVATERVIS

Hetkeolukorra kirjeldus

Kohalikul omavalitsusel on vastavalt rahvatervise seadusele selles valdkonnas kaks peamist ülesannet - tervisekaitsealaste õigusaktide täitmise korraldamine ja nende järgimise kontrollimine ning elanikkonna haiguste ennetamisele ja tervise edendamisele suunatud tegevuse korraldamine kohaliku omavalitsuse maa-alal.

Are piirkonna elanikke teenindab perearstipunkt Are Huvikeskuses. Perearst võtab patsiente vastu üks kord nädalas Are perearstipunktis, teistel päevadel toimub elanike vastuvõtt Pärnu-Jaagupi perearstikeskuses. Iga kuu kolmandal kolmapäeval toimub perearsti vastuvõtt Suigus. Eriarstiteenuseid kohapeal ei osutata (asuvad Pärnus), samuti puudub apteek. Lähimad kiirabipunktid asuvad Pärnus ja Pärnu-Jaagupis.

Sindi linnas pakub esmatasandi tervishoiuteenust OÜ Sindi Tervisekeskus, pakkudes ambulatoorset perearstiabi ning tervishoiuteenust. Sindi Gümnaasiumis on arstikabinet. Sindis on apteek ja võimalus hambaravile.

Sauga piirkonnas perearstikeskust ei ole. Elanikud käivad arsti vastuvõtul Pärnu linnas, Sindis või Toris. Perearstikeskuse puudumine on tihedalt seotud Sauga keskuse lähedusega Pärnu linnale.

Tori piirkonnas osutab esmatasandil arstiabi perearstikeskus ühe perearsti ja kahe pereõega. Perearstikeskus on avatud viis päeva nädalas ja teeb tihedat koostööd Pärnu Haigla eriarstidega. Apteegiteenust osutab OÜ Tori Apteek varustades ka kohalikke ettevõtteid ja asutusi meditsiinilise kaubaga. Hambaravi kohapeal ei ole.

Probleemid

- Elanike vähene terviseteadlikkus
- Elanike vähene liikumine
- Kergliiklusteede vähesus
- Suur arvuti- ja internetihuvi vähendab õues liikumist
- Kaugemate piirkondade arstiabi kättesaadavus sõltub hõredast ühistranspordist.
- Üksikutes majapidamistes puudub puhas joogivesi
- Vaimse tervise pidev halvenemine elanikkonna seas
- Ülemäärane alkoholi tarbimine

Eesmärgid

- Kvaliteetne tervishoiuteenus mõjutab positiivselt elanike tervist ja eluiga.
- Mitmekesised võimalused vaba aja veetmiseks ja sportimiseks.
- Meditsiiniteenus võimalikult hästi kättesaadav
- Piirkonnas pakutakse piisavalt perearsti-, pereõe- ja apteegiteenuseid
- Terviseteadlik elanikkond
- Vaimse tervise abi on kättesaadav

Tegevused

Tegevus	Tegevuse aasta	Tegevuse maksumus	Vastutav osakond/ isik	Finantseerimine põhitegevus/valla investeering /projektivahendid
Terviseedenduslikest programmidest osavõtt	2018-2030		Haridus- ja kultuuriosakond/ Sotsiaalosakond	Põhitegevus/ projektid
Terviseteadlikkuse kasvatamine läbi info jagamise	2018-2030		Haridus- ja kultuuriosakond/ Sotsiaalosakond	Põhitegevus
Puhta joogivee tagamisele kaasaaitamine	2019-2030		Majandusosakond/ veettevõtte	Põhitegevus
Liikumist soodustava taristu loomisele kaasa	2018-2030		Haridus- ja kultuuriosakond/ Sotsiaalosakond	Põhitegevus

aitamine				
Pärnumaa laste ja noorte vaimse tervise keskuse tegevusele ja arendamisele kaasa aitamine	2018-2030		Sotsiaalosakond	Põhitegevus/ Sotsiaalministeerium/POL

7. MAJANDUSVALDKOND

7.1. TEED JA TÄNAVAD

Hetkeolukorra kirjeldus

Tori vallas on era-, metsa- ja kohalikke teid ning tänavaid kokku 577 km. Neist avalikus kasutuses on ligikaudu 300 km, kruusakattega on 225 km ja mustkattega 75 km avalikke teid ja tänavaid. Teede ja tänavate seisukord on piirkonniti erinev, kuid üldine teede seisund on rahuldav. Regulaarse hoolduse kõrval toimub ka kruusateede ja tänavate tolmuvara katte ehitus ning olemasolevate katete uuendamine ja remont. Hetkel on kehtiv endise Tori valla teehoiukava aastateks 2017-2021. Teede seisundi analüüs on olemas ka endise Are valla teede kohta.

Valgusteid on Tori vallas kokku 2353, nendest LED-valgusteid 574. Kõige rohkem on LED-valgusteid Sauga ja Are piirkonnas.

Probleemid

- Mõned teed ei vasta tee seisundinõuetele. Teetamm ei ole vajaliku vastupidavusega, tagatud ei ole sademevee äravool, puhastamata on teetruubid, kraavid ja kraavide eesvoolud. Kruusakattega teedel ei ole piisava paksusega profileerimiskihti. Vähe on mustkattega teid;
- Korrastamist ja uuendamist vajavad tänavate ja teede viidad. Samuti puuduvad või vajavad uuendamist liikluskorraldusvahendid;
- Probleemiks on raskeveokid, mis eiravad keelumärkide nõudeid ja kahjustavad teekatteid;
- Pole piisavalt jalg- ja jalgrattateid, et tagada jalakäijate ja jalgratturite ohutus liikluses;
- Kõige probleemsemaks on Sindi tänavavalgustus, mis vajab uuendamist terves ulatuses;
- Uuendamist vajavad ka kõik teised Tori valla piirkonna tänavavalgustused, kus on kasutusel energiamahukad valgustid;
- Maareformist tingitud vead, mille puhul teed on mõõdetud eraomandisse;
- Osaliselt on sõlmimata erateede isikliku kasutuse lepingud tee avalikuks kasutamiseks;
- Osadel sildadel on ebaselge omandiõigus, osad sillad on amortiseerunud;
- Osades kohtades puuduvad kergliiklusteede ääres pingid ja prügikastid.

Eesmärgid

- Viia kõik tiheasustuses olevad teed ja tänavad mustkatte alla;

- Tagada teede ja tänavate nõuetele vastav seisunditase aastaringselt;
- Viia peamised Tori valla hajaasustuses olevad avalikud kruusateed tolmuvaba katte alla;
- Ehitada välja kergliiklusteede võrgustik;
- Tagada kaasaegne energiasäästlik välisvalgustus kõigis Tori valla tiheasustus piirkondades ja liiklusohlikes kohtades;
- Avalikus kasutuses olevatele erateedele on sõlmitud isikliku kasutusõiguse lepingud ja sillad on valla omandis.

Tegevused

Tegevus	Tegevuse aasta	Tegevuse maksumus	Vastutav osakond/ isik	Finantseerimine põhitegevus/valla investeering /projektivahendid
Teehoiukava koostamine 2019. aasta jooksul	2019		Majandusosakond	Põhitegevus
Sauga tehnopargi teede ja kõnniteede rajamine	2018-2021	200 000	Majandusosakond/ Arengu ja planeeringu osakond	Valla investeering/ projekt
Jänesselja kergliiklustee ehitus	2018-2021	120 000	Majandusosakond	Valla investeering/ projekt
Urge-Pulli kergliiklustee ehitus	2018-2021	350 000	Majandusosakond	Valla investeering/ projekt
Kilksama kergliiklustee ehitus	2021-2030	450 000	Majandusosakond	Valla investeering/ projekt
Tammiste-Kiisa-Vainu kergliiklustee ehitus	2020-2024		Majandusosakond	Valla investeering
Allika tee, Nigula tee jalg- ja jalgrattatee projekteerimine ja ehitus	2020-2024		Majandusosakond	Valla investeering
Tänavavalgustus (Jõesuu, Sindi, Tammiste piirkond, Uuekalda tänav, Kilksama, Are-Niidu kergliiklustee)	2019-2023	285 000	Majandus	investeering
Are alevikus	2023-	40 000	Majandusosakond/Arengu-	Valla

Pärivere tee äärde kergliiklustee	2030		ja planeeringu osakond	investeering
Are-Suigu kergliiklustee	2025-2030		Majandusosakond/Arengu- ja planeeringu osakond	Valla investeering
Eavere karjääri korrastamine	2020-2022	35 000	Majandusosakond/Arengu- ja planeeringu osakond	Valla investeering
Ettevõtluse teed				
Lomba tee Kilksama küla, Nulu ja Vahtra Sauga alevik	2019-2020		Majandusosakond/Arengu- ja planeeringu osakond	Valla investeering/ projektid
Põhja tänav Sindi linn	2019-2020		Majandusosakond/Arengu- ja planeeringu osakond	Valla investeering/ projektid

* Võõrandamisvajadusega teed ja lõigud kajastatakse teehoiukavas.

7.2. ÜHISTRANSPORT

Hetkeolukorra kirjeldus

Parima võimaliku ühistranspordivõrgustiku tagamise eesmärgil on asutatud Pärnumaa Ühistranspordikeskus, mis koordineerib kogu maakonna ja Pärnu linna ühistranspordivõrke ning lisaks on seatud eesmärgiks tulevikus korraldada ka valdade õpilasringe.

Pärnumaa Ühistranspordikeskuse juhtimisel viiakse läbi EASi projekt, mille realiseerumisel rajatakse maakonnaliinide bussipeatustesse palju uusi ootepaviljone on käivitatud ühtne bussipiletite süsteem jne. Uue hoone ja infrastruktuuri on juba saanud maakonna keskses asuv bussijaam. Valla poolt on esitatud taotlused PÜTK-i maakondlikku projekti bussiootepaviljonide uuendamiseks. Taotlusele on lülitatud Tori aleviku III tasandi ootepaviljon (küte, tualett, kaardiga rattahoidja, tabloo, kaamera) ja Are (küte, kaardiga rattahoidja, tabloo).

Tori valla elanike tarvis on tagatud ühistransporditeenus. Valda läbivad paljud maakondlikud ja üleriigilised bussiliinid, Pärnu linnaga piirnevatesse asustusüksustesse on korraldatud linnaliinide pikendused. Ühtse maakondliku piletisüsteemi kasutuselevõtuga paranesid ühistranspordi võimalused vallas.

Pikemas perspektiivis asub valda läbima rongiliiklus Rail Baltic trassil kohaliku rongiliiklusega, kuhu Pärnu Maakonnaplaneeringu kohaselt on Tori vallas ette nähtud peatused „Kilksama“ ja „Tootsi“.

Valla poolt on kooliõpilaste kooli ja koju jõudmiseks korraldatud bussidega õpilasringid, lasteaialaste lasteaeda ja koju transportimiseks on korraldatud lasteaia bussiringid.

Pärnu lennuväli asub Tori valla territooriumil ja kehtestatud on detailplaneering ehitusalade laiendamiseks, lennuraja kordategemiseks praegusest pikemas mahus. Korrastamist vajab lennujaama ühendustee ning terminalihoone ühendamine ÜVK võrku.

Probleemid

- Vajaka jääb bussiühendusest õhtuti ja nädalavahetustel ning kaugematel kantidel ka päevasel ajal. Leidub külasid, kus maakondlik bussitransport puudub;
- Bussiootepaviljonid on vallas osaliselt vananenud või väga eriilmelised ja paljudes külades need puuduvad;
- Osades peatustes puudub istumisvõimalus, valgustus, prügikastid ja infotahvlid;
- Puudub informatsioon, millal, hakkab Rail Baltic trassil kulgema ka kohalik rongiliiklus;
- Lennujaama juurdepääsutee on kehvast seisus.

Eesmärgid

- Ühistransport on kättesaadav kõigile sihtgruppidele;
- Liinivõrk on sidus ja paindlik;
- Piisava tihedusega ühistransport ka õhtusel ajal ja nädalavahetustel;
- Kooliõpilaste transporti korraldab PÜTK;
- Ühistranspordi ootekojad on remonditud, korras ja on tagatud istumisvõimalus igas peatuses;
- Ühistranspordi peatused on valgustatud ja paigaldatud on infotahvlid ning prügikastid;
- Rail Balticu trassi valimisjärgselt on sellel käivitunud kohalik rongiliiklus;
- Hea juurdepääsuga toimiv lennujaam.

Tegevused

Tegevus	Tegevuse aasta	Tegevuse maksumus	Vastutav osakond/ isik	Finantseerimine põhitegevus/valla investeering /projektivahendid
Liinivõrgu pidev kaasajastamine ja elanike muutuvatele vajadustele vastavate muudatuste sisseviimine	2018-2030		Sotsiaalosakond	Põhitegevus
Bussiootepaviljonidele ühtse arhitektuurse lahenduse leidmine	2021-2022	10 000	Arengu- ja planeeringu osakond	Põhitegevus
Rattahoidlatega ja elektrooniliste tabloodega	2019-2020	10 000 aastas	Majandusosakond	Põhitegevus/projektid

bussiootepaviljonide rajamine Ares, Toris Sindis Tammeoja, Saugas ja Nurme külas (Sauga kooli peatuses) (PÜTK)				
Valgustite, istepinkide ja prügikastide paigaldamine bussipeatustesse	2019-2030	15 000 aastas	Majandusosakond	Põhitegevus/projektid
Ühistranspordi kättesaadavamaks ja peatuste ning nendesse jõudmise turvalisemaks tegemine (valgustatud jalakäijate sillad, kergliiklusteed jms)	2019-2025	25 000 aastas	Majandusosakond	Põhitegevus

7.3. VEEVÄRK JA KANALISATSIOON

Hetkeolukorra kirjeldus

Käesoleval ajal kehtivad Tori valla territooriumil nelja ühinenud omavalitsuse ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni arendamise kavad:

Are valla ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni arendamise kava aastateks 2015-2027,

Sauga valla ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni arendamise kava aastateks 2012-2023,

Tori valla ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni arendamise kava aastateks 2015-2028.

Tori vallale kuuluvad ühisveevärgiga tegelevad osaühingud Sindi Vesi, Are Vesi ja Tori Haldus ning AS Sauga Varahaldus on 2018. aasta 1. juunil sõlminud ühinemislepingu. Ühinemislepingu kohaselt on ühendatavaks ühinguks OÜ Sindi Vesi, mille nime all jätkatakse tegevust ka pärast ühinemist. Vallal on toimiv ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni struktuur ja sademeveekanaliseerimine.

Probleemid

- Puudub valla terviklik ÜVK arengukava;
- Sademevesi imbib kanalisatsiooni ja osaliselt on ÜVK alal ühevoolded torustikud;
- Sademeveekanaliseerimine on amortiseerunud ja lahendamata;
- Arengukavades kehtestatud ÜVK alad ei ole veel välja ehitatud;
- Hajaasustuse reovee omapuhastite ebaselge olukord;

- Nõuetekohaste tuletõrje veevõtukohtade puudumine, mis takistab uute elamute rajamist ja kasutuslubade väljaandmist

Eesmärgid

- Kinnitatud on uus ÜVK arengukava, millega on määratud ÜVK piirkonnad ja reoveekogumisalad ning kavandatud tegevused nende välja arendamiseks.
- Vee-ettevõtja korraldab jätkusuutlikult oma tegevuspiirkonnas ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni toimimist ja arendamist
- Majanduslikult tasuvates piirkondades võetakse kasutusele keskkonnasõbralik vaakumkanalisatsioon.
- Sindi linnas viiakse läbi sademevee seire, mis on üheks ÜVK arengukava lisaks.
- Tiheasustusaladel projekteeritakse ja ehitatakse välja sademeveesüsteemid.
- Täpse ülevaate omamine hajaasustuse reovee omapuhastitest.
- Valla erinevates piirkondades on kaasaegne vee- ja kanalisatsiooniteenus, sadeveelahendused ja tuletõrje veevõtukohtad.
- Sindi linna eelvoolusüsteemide välja arendamine tagamaks ÜVK välja arendamise eeldused linna tagamaal.
- Omavoliliste puurkaevude ja kogumiskaevude korrasoleku kontrollimine; nõuetele mitte vastavate reovee mahutite ja kaevude likvideerimine.
- Koostöö naaberomavalitsustega ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni arengukava rakendamisel.

Tegevused

Tegevus	Tegevuse aasta	Tegevuse maksumus	Vastutav osakond/isik	Finantseerimine põhitegevus/valla investeering /projektivahendid
Sauga tehnoargi vee- ja kanalisatsiooni-väljaehitamine	2019-2020	220 000	Vee-ettevõtja/ Majandusosakond	Põhitegevus/ Projekt
Tammiste külas Veskikaare, Nõlva ja Nurga arenduste ühendamine Tammiste Ristiku tee ÜVK süsteemi	2019-2020		Vee-ettevõtja/ Majandusosakond	Põhitegevus/ Projekt
ÜVK edasiarendamine vastavalt kehtestatud ÜVK arengukavale	2018-2030	5 000 000	Vee-ettevõtja/ Majandusosakond	Põhitegevus/ Projekt
Tori ÜVK pikendamine sillani	2020	200 000	Veeettevõtja/ Majandusosakond	Sihtfinantseering
Selja ÜVK	2020	45 000	Veeettevõtja/ Majandusosakond	Sihtfinantseering/KIK projekt

Sauga ÜVK II etapp	2021-2022	500 000	Vee-ettevõtja/ Majandusosakond	Sihtfinantseering/KIK projekt
Kurena küla vesi-kanal	2020	20 000	Vee-ettevõtja/ Majandusosakond	Sihtfinantseering
Suigu küla ja Tori aleviku biopuhastite rekonstrueerimine	2023	280 000	Vee-ettevõtja/ Majandusosakond	Sihtfinantseering/KIK projekt
Susi ja Uuekalda tänava vesi ja kanal	2020	125 000	Vee-ettevõtja/ Majandusosakond	Sihtfinantseering/

7.4. SOOJAVARUSTUS

Hetkeolukorra kirjeldus

Eesti energiamajanduse arengu visioon on kirja pandud dokumenti „Eesti energiamajanduse arengukava aastani 2030“ ehk „ENMAK 30+“.

Tori vallas kehtivad hetkel järgmised valdkonnaga seotud arengukavad:

Sindi linna soojusmajanduse arengukava aastateks 2015-2025,

Sauga valla kaugkütte võrgupiirkonna soojusmajanduse arengukava aastateks 2016-2026,

Tori valla soojusmajanduse arengukava aastateks 2017-2028.

Sindi linn

Sindi linnas toodetakse kaugküttevõrku soojusenergiat kahest katlamajast Kooli tn 9a (74101:001:0063) ja Ringi tn 2a (74101:001:0045) katlamajadest. Kooli tn 9a katlamaja kasutab soojusenergiatootmiseks puistes kütetükkurvast ja Ringi tn 2a katlamaja maagaasi. Kütteperioodil kasutatakse peamiselt turbakütteil töötavat katlamaja, kuna turbaga küttes on MWh hind tarbijale soodsam. Sindi linnas tegeleb soojusenergiatootmise ja jaotamisega SW Energia OÜ.

Sauga alevik

Sauga alevikus varustab tarbijaid soojusenergiaga SW Energia OÜ ja talle kuulub nii katlamaja kui ka taristu. Kütuseks kasutatakse peamiselt hakkepuitu ja vähesel määral tükkurvast. Reservsoojusallikaks on põlevkiviõlil töötav õlikatel. Sauga alevikus on rekonstrueeritud kogu kaugküttestorustik.

Tori alevik, Selja ja Jõesuu küla

Endises Tori vallas ei ole volikogu poolt kaugküttepiirkonda kehtestatud. Kolmes asustusüksuses Tori alevikus, Selja ja Jõesuu külas osutab kaugkütte teenust Raivo Remont OÜ. Tori aleviku

katlamajas on kaks katelt. Mõlemad katlad töötavad hakkepuidul. Selja katlamajas on üks hakkepuidul töötav katel. Jõesuu katlamajas on kaks katelt. Kütusena kasutatakse katlamajas 50% hakkepuitu ja 50% kohalikust puidutööstuses tekkivaid kuivi hõövlilaastusid.

Tori valla omanduses on veel järgmised lokaalsed katlamajad:

Sindi linn

- Tori vallamaja - Pärnu mnt 12, Sindi linn, kasutab lokaalset gaasikatelt. Kaugküttevõrku ühendamine ebamõistlikult kulukas.
- Sindi teenindusmaja - Pärnu mnt 23a, Sindi linn, kasutab lokaalset kütteõlikatelt. Sobib ühendamine kaugküttesüsteemi, hoone vajab soojustamist.
- Sindi tervisekeskus - Jaama 1, Sindi linn, kasutab lokaalset elektrikatelt. Sobib ühendamine kaugküttesüsteemi, hoone vajab soojustamist ja hoone sisese küttesüsteemi ümberprojekteerimist.
- Sindi seltsimaja - Pärnu mnt 44, Sindi linn, kasutab lokaalset gaasikatelt. Vajadus ühendada kaugküttesüsteemi. Hoone sisene küttesüsteem vajab ümberprojekteerimist.
- Sindi raamatukogu – Pärnu mnt 55a, Sindi linn, seni töötas elektriküte, projekteeritakse üleminekut kaugküttele.
- Sindi ühiselamud - Supluse 2 ja 4, Sindi linn, kasutab lokaalset gaasikatelt. Ühendamine kaugküttesüsteemi ebamõistlikult kulukas.
- Sindi saun ja pesumaja - Pärnu mnt 40a Sindi linn, kasutab lokaalset gaasikatelt. Vajadus ühendada kaugküttesüsteemi. Hoonesisene küttesüsteem vajab ümberprojekteerimist.
- Sindi noortekeskus - Paide mnt 1 Sindi linn, kasutab lokaalset gaasikatelt. Vajadus ühendada kaugküttesüsteemi. Hoonesisene küttesüsteem vajab ümberprojekteerimist.

Are alevik

- Are Põhikool - Kooli tn 1, Are alevik, kasutab lokaalset hakkepuidukatelt. Jätkab lokaalselt. Perspektiivis üleminekut maaküttele.
- Are huvikeskus - Päriveri tee 17 Are alevik, kasutab lokaalset hakkepuidukatelt. Jätkab lokaalselt. Hoone vajab soojustamist, soojustagastusega ventilatsioonisüsteemi ja perspektiivis maaküttele üleminekut.

Suigu küla

- Suigu lasteaed - Lasteaia tee 2 Suigu küla, kasutab lokaalset maaküttesüsteemi.
- Suigu sotsiaalmaja/seltsimaja - Tootsi tee 6, Suigu küla, kasutab lokaalset maaküttesüsteemi. Hoone vajab soojustamist ja soojustagastusega ventilatsioonisüsteemi väljaehitamist.

Tori alevik

- Tori teenuskeskus Selja mnt 2 Tori alevik, kasutab lokaalset maaküttesüsteemi. Hoonel tulevad välja vahetada avatäited koos II korruse ventilatsiooni väljaehitamiseks.

Tammiste küla

- Tammiste lasteaed - Kellukese tee 5, kasutab lokaalset maaküttesüsteemi, tipuküte elektrienergia. Süsteem toimib, jätkab lokaalsena.

Nurme küla

- Sauga Põhikool - Nurme küla, kasutab lokaalset maaküttesüsteemi, tipuküte kütteõlikatel. Süsteem toimib, jätkab lokaalsena.

Kaugkütte piirkonnas asuvad korterelamud, mis on mittemajandusliku mõtlemise tagajärjel ennast kaugküttest välja lõiganud. Piiratud arusaamisest ühistegevuse jõusse on probleemid kortermajade renoveerimisega. Riik tekitas kõigis kortermajades korteriühistud, kuid neid pole suudetud korteriomanike poolt tööle panna. Kaugküttes olevates majades puuduvad soojuse optimeerimiseks vajalikud sojussõlmed või olemasolevad sojussõlmed ei vasta kaasaja nõuetele. Ühistegutsemise puudulikkuse tagajärjel on korterelamud sojustamata. Planeerimise vigade tõttu on olemasolevates torustikes lõike, mis on üle- või aladimensioneeritud, see takistab kaugkütte efektiivset kasutamist ja edasiarendamist. Kaugküttepiirkonnad vajavad laiendamist. Olemasoleva sojusmajanduse taristu sojuskaod on liiga suured.

Probleemid

- energiakaod kaugküttes torustikes ja kortermajades
- halvasti lahendatud sojussõlmed

Eesmärgid

- Elanikud on rahul sojavarustuse teenusega
- Kvaliteetne teenus lokaalsetes katlamajades
- Käivitada korteriühistute tegevus, motiveerida ühistuid aktiivsemalt tegutsema
- Avalike hoonete ja kortermajade energiasäästlikumaks muutmine

Tegevused

Tegevus	Tegevuse aasta	Tegevuse maksumus	Vastutav osakond/isik	Finantseerimine põhitegevus/valla investeering/projektivahendid
Konsulterida ja abistada tarbijaid ühistute tegevuse käivitamisel ja energiasäästu meetmetesse investeerimisel	2018-2030	-	Arengu ja planeeringu osakond/ Majandusosakond	Põhitegevus
Üleminek kaugloetavatele sojusarvestitele	2019-2030		Majandusosakond	Põhitegevus/ projekt

Kaugkütte piirkonna laienemine	2019-2030	120 000	Majandusosakond	Põhitegevus/ projekt
Avalike hoonete energiasäästlikumaks muutmine	2019-2030		Majandusosakond	Põhitegevus/ projekt
Kortermajade energiasäästlikumaks muutmisele kaasa aitamine	2019-2030		Majandusosakond/ Arengu ja planeeringu osakond	Põhitegevus/ projekt

7.5. ELEKTRI- JA GAASIVARUSTUS

Hetkeolukorra analüüs

Praegu põhjustavad suurema osa rikkelistest katkestustest tugeva tuulega liinidele langevad puud, lumesadu, jäide ja äike. Elektrilevi OÜ tegevuskava näeb ette katkestuste ja avariide minimaliseerimise. Eelolevate aastate investeeringud jagunevad ilmastikukindlate maa- ja õhukaabelliinide ning uute alajaamade ehitamise vahel. Et vähendada võrgu sõltuvust ilmastikust, asendatakse vananenud õhuliinid maakaabliga. Madalpingeliinidel, kus pole metsa, kasutatakse ka nüüdisaegset õhukaablit, mis on tavalisest õhuliinist oluliselt ilmastikukindlam ja peab vastu puude kukkumisele. Aastaks 2025 ulatub maa- ja õhukaabli osatähtsus juba enam kui 75%-ni. Lisaks ilmastikukindla võrgu ehitamisele piiratakse elektrikatkestuste ulatust samuti automaatikaga.

Maagaasitorustik läbib Tori valda, Tori piirkonnas tarbijad puuduvad.

Sindis köetakse kaugküttepiirkonna ühte katlamajadest gaasiga, lokaalsetest katlamajadest on gaasiküte Sindi noortekeskuses, vallavalitsuses, ambulatooriumis, saunas ja seltsimajas.

Probleemid

- Elektrivõrgud ja rajatised osaliselt amortiseerunud, eriti äärealadel (vanad puitpostidel õhuliinid, vanad kaablikapid jne)
- Valla territooriumil esineb voolupinge kõikumisi ja ootamatuid elektrikatkestusi
- Tiheasustusaladel kasutatakse intensiivselt õhukaableid, mis risustavad linnaruumi
- Gaasivõrk puudub Are, Sauga ja Tori piirkonnas

Eesmärgid

- Tiheasustusaladel on vähem õhukaableid
- Teadlik ja säästlik energia tarbimine
- Tagada tarbijatele ohutu ja jätkusuutlik varustuskindlus energiaga

- Elamu- ja tootmispiirkondades vajadusel alternatiivsete küttesüsteemide kättesaadavus

Tegevused

Tegevus	Tegevuse aasta	Tegevuse maksumus	Vastutav osakond/isik	Finantseerimine põhitegevus/valla investeering/projektivahendid
Energiavarustuse väljaarendamine perspektiivsetes elamu- ja tööstuspiirkondades koostöös võrguhaldajatega	2019-2030		Majandusosakond	Põhitegevus/projektid
Keskkonnasõbraliku energia tootmise toetamine	2019-2030	-	Arengu ja planeeringu osakond/Majandusosakond	Põhitegevus/projektid
Energia- ja ressursitõhususe suurendamine	2019-2030	-	Majandusosakond	Põhitegevus
Ehituse ja planeerimise käigus aidata kaasa tiheasustusaladel maakaablile üleminekul	2019-2030	-	Arengu ja planeeringu osakond	Põhitegevus

7.6. ANDMESIDE

Hetkeolukorra kirjeldus

Internetiühenduse omamine on tänapäeva maailmas muutunud elementaarseks vajaduseks töö tegemiseks, riigiga asjaajamiseks, ostude sooritamiseks, meelelahutuseks ja suhtluseks.

Selleks, et vähendada digitaalset lõhet linna- ja maapiirkondade vahel, on Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammis 2015-2019 internetiühendustega seoses kolm eesmärki:

- Kiire internetiühendus peab olema Eestis laialt kättesaadav. Seetõttu jätkame Estwin sidevõrgu arendamist, et uued kommunikatsioonitehnoloogiad ja -teenused jõuaksid Eesti tarbijateni kiiresti ja võimalikult taskukohase hinnaga
- Tagada igale maal elavale perekonnale mõistliku hinnaga kommunikatsioonid (elekter, kiire internet ja korralikud sõiduteed), luues selleks vajalikud täiendavad toetusmehhanismid (nn viimase miili toetus).
- Toetame lairibateenuste kättesaadavuse parandamist kõikjal Eestis.

Nende eesmärkide täitmiseks mõeldud EstWini lairibateenuste baasvõrgud on pea kogu Tori vallas veel rajamisel ja peaksid Eesti Lairiba Arenduse Sihtasutuse (ELASA) sõnul valmima 2019. aastal paralleelselt kogu projektiga. Projekti tulemusena on 98% Eesti majapidamistest, ettevõtetest ja asutustest võrgule lähemal kui 1,5 kilomeetrit.

Riiklikul tasandil on veel kokku lepitud järgmistes punktides.

- Kohalike omavalitsuste info- ja kommunikatsioonitehnoloogia (IKT) tegevusstrateegia 2017-2021 ja selle tegevuskava on koostatud Eesti kohalike omavalitsuste infotehnoloogia arendamiseks ja E-teenuste kvaliteedi tõstmiseks ning levitamiseks.
- Iga omavalitsus arendab enda infotehnoloogiat vastavalt võimekusele ning keskne koostöö infotehnoloogia arendamise osas omavalitsustes valdavalt puudub.
- Strateegia tegevused jagunevad neljaks eesmärgiks, mille täitmise läbi saavutatakse e-teenuste laialdasem kasutuselevõtt Eesti omavalitsustes ning väheneb infotehnoloogiline erisus omavalitsuste ja keskvalitsuste vahel.

Strateegia tegevused on järgmised:

- Omavalitsuste elanikkonnale osutatavad e-teenused on vajalikud, terviklikud, kaasaegsed ja kasutuses.
- Omavalitsuste poolne IKT taristu on standardiseeritud, koordineeritud, stabiilne, jätkusuutlik ja turvaline.
- Omavalitsuste liitumise järgselt on elanikkonnale osutatavad e-teenused viidud ühtseks ning tagatud on nende osutamise seonduvate tugiteenuste lahendused.
- Omavalitsuste IKT areng on üleriigiliselt koordineeritud.

Probleemid

Kaugemates küldes puudub kvaliteetne internetiteenus ja telefonilevi kättesaadavus.

Eesmärk

Kvaliteetne interneti ja telefoniteenus kogu valla territooriumil.

Tegevused

Tegevus	Tegevuse aasta	Tegevuse maksumus	Vastutav osakond/isik	Finantseerimine põhitegevus/valla investeering /projektivahendid
Aidata kaasa kvaliteetse interneti- ja telefoniteenus kättesaadavusele	2019-2021	-	Arengu ja planeeringu osakond	Põhitegevus/projekt

kogu valla territooriumil („Viimase miili“ projekt)				
---	--	--	--	--

8. KÜLAELU JA KODANIKUALGATUSLIK TEGEVUS

Hetkeolukorra kirjeldus

Enamik seltsitegevusest koondub kohaliku elu arendamisele läbi erinevate kultuurisündmuste, koolitustegevuste ja muude kogukonda kaasavate tegevuste. Piirkonna eripäraks on hõreasustus. Piirkonnas asub väga mitmekülgse tegevusega mittetulundusorganisatsioon, alustades korterühistutest ning lõpetades külade arenguid toetavate organisatsioonidega. Aktiivsemad tegutsejad on vabatahtlikud päästjad (Are Valla Tuletõrje Selts, Sindi Tuletõrje Selts ja Taali Rahva Selts), jahimeeste seltsid (4), kirikukogudused (5) spordiklubid (12) ja külaseltsid (19), mis panustavad oma tegevustes kogukondade jätkumisele.

Piirkonniti on vabäühendusi järgmiselt: Ares 22, Saugas 29, Sindis 23 ja Toris 37.

Lisaks on meie vallas veel 11 garaažikooperatiivi või muu hoonete haldusega tegelevat ühendust ja seisuga 01.01.2018 on registris 188 korteriühistut.

Kohaliku initsiatiivi ja elu arendamiseks on piirkonnas loodud mittetulundusühingud Rohelise Jõemaa Koostöökogu ja Pärnu Lahe Partnerluskogu.

Probleemid:

- Puudub otsene organiseeritud side vallavalitsuse ja kogukondade/külaliidrite vahel
- jätkusuutlike seltside vähesus ning nende finantsiline suutlikkus projekte hallata
- külaliidrite vähene motiveeritus
- vabatahtlikud päästjad ei oma võimekust reageerida sündmustele aastaringselt
- mitmed külad ja äärealad on aktiivsest seltsitegevusest kõrvale jäänud külaelanike passiivsuse tõttu

Eesmärgid

- aktiivsed ja jätkusuutlikud kogukonnad
- vabatahtlike päästeteenus on võimekas aastaringselt
- jätkusuutlikud asumid ja toimivad külamajad
- kultuuripärand on kaitstud, säilitatud ja eksponeeritud läbi koguduste tegevuste toetamise

Tegevused

Tegevus	Tegevuse aasta	Tegevuse maksumus	Vastutav isik	osakond/ ja	Finantseerimine põhitegevus/valla investeering /projekt
Tori vallas tegutsevate turvalisust tagavate MTÜ-de toetamine	2018-2030		Haridus- ja kultuuriosakond	ja	Põhitegevus
Vabaiühenduste ja külaaktiivi ümarlaua käivitamine	2019		Arengu planeeringu osakond	ja	Põhitegevus/projekt
Külaaktiivi õppereisid ja koolitustegevus	2019-2030	1000 aastas	Arengu planeeringu osakond	ja	Põhitegevus/projekt
Kultuuripärandi kaitsmine, säilitamine ja eksponeerimine	2018-2030	3000 aastas	Haridus- ja kultuuriosakond	ja	Põhitegevus

9. INFOTEHNOLOOGIA

Hetkeolukorra kirjeldus

Riigi tasandil on kehtestatud KOV IKT tegevusstrateegia 2017-2021 ja selle tegevuskava, mis on koostatud Eesti kohalike omavalitsuste infotehnoloogia arendamiseks ja e-teenuste kvaliteedi tõstmiseks ning levitamiseks.

Strateegia eesmärgiks on määrata üldised tegevussuunad, kulubaasid ning partnerid olemasolevate probleemide lahendamiseks ning innovatsiooni kasvuks Eesti kohalike omavalitsuste IKT valdkonnas.

Strateegia on koostatud Eesti Vabariigi Rahandusministeeriumi, MTÜ Eesti Linnade Liidu ja MTÜ Eesti Maaomavalitsuste Liidu 16. mail 2016 sõlmitud koostöölepingu „Kohaliku omavalitsuse infotehnoloogia keskseks arendamiseks ja kvaliteedi tõstmiseks järgnevas 3 aastaks“ alusel.

Tori vallas on siiani iga omavalitsus arendanud enda infotehnoloogiat vastavalt võimekusele ning keskne töö infotehnoloogia arendamise osas omavalitsuses puudub. Omavalitsuse lokaalne IKT taristu ja selle haldamine on väga olulised. Ühinemise perioodi järgselt õigete lahenduste leidmine ja nendega seotud investeeringute teostamisega on võimalik saavutada senisest oluliselt suurem võrgu kiirus, stabiilsus, efektiivsem haldusmudel ning optimaalne kulubaas.

Probleemid

Valla lokaalsed IKT taristu lahendused ei ole jätkusuutlikud, on mõjutatud välistest teenusepakkujatest ning mittevastavuses kvaliteetse ja turvalise teenuseosutamise nõuetega

Eesmärk

- Omavalitsuste ühinemise järgselt on elanikkonnale osutatavad e-teenused viidud ühtseks ning tagatud on nende osutamise seonduvate tugiteenuste lahendused
- Omavalitsuse poolne IKT taristu on koordineeritud, stabiilne, jätkusuutlik ja turvaline
- Omavalitsuse elanikkonnale osutatavad e-teenused on vajalikud, terviklikud, kaasaegsed ja kasutuses

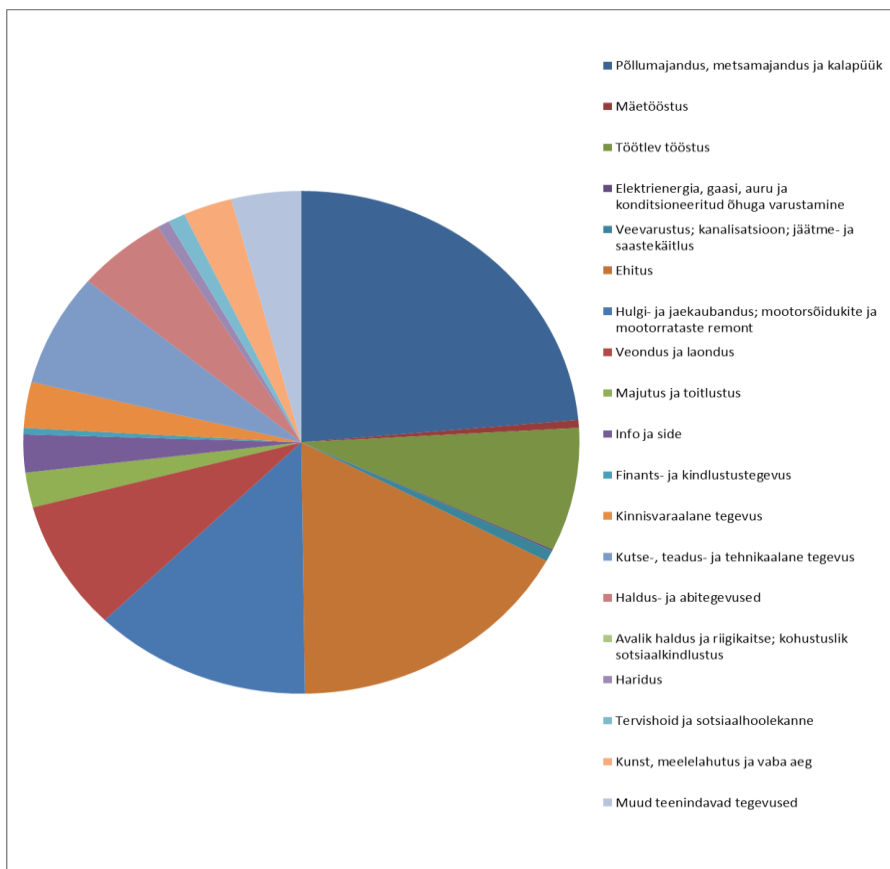
Tegevused

Tegevus	Tegevuse aasta	Tegevuse maksumus	Vastutav osakond/ isik	Finantseerimine põhiteg/valla inv /projekt
Valla IKT taristu analüüs ja investeringuvajaduse väljaselgitamine	2019	5 000	Kantselei	EMOL/ELL-i projektidega või ise
Elanikele võimaluste laiendamine omavalitsuse teenuste tarbimiseks e-kanali kaudu	2018-2030		Kantselei	Põhitegevus
Lihtsustame teenuste kättesaadavust, kaasajastades olemasolevaid IKT lahendusi	2018-2030		Kantselei	Põhitegevus
Tõstame e-teenuste osutamise kvaliteeti	2018-2030		Kantselei	Põhitegevus
IKT süsteemide ajakohasuse tagamine	2018-2030		Kantselei	Põhitegevus
Tagame ühtse infotehnoloogilise kvaliteedi kõikides valla asutustes	2018-2030		Kantselei	Põhitegevus
Toetame kiiret interneti arengut	2018-2030			

10. ETTEVÕTLUS

Tori valda on 2017. aasta seisuga registreeritud 984 majanduslikult aktiivset üksust, millest põllumajanduse, metsamajanduse ja kalapüügi alla kuulus 232 üksust. Ehitusvaldkonda oli registreeritud Tori vallas 167 ning hulgi- ja jaekaubandus, mootorsõidukite ja mootorrataste

remondi kategooria alla 125 ettevõtet. Samuti eralduvad teistest veondus ja laondus (82), töötlev tööstus (78) ja kutse-, teadus- ja tehnikaalane tegevus (71). Vallas tegutsevad ettevõtted on peamiselt tööandjad Tori valla elanikele.

Ettevõtlusega seotud tugevustena on välja toodud Tori valla logistilisi eeliseid (vald on Pärnu linna lähedal ja vallas on head ühendused vee-, raud- ja maanteede ning lennujaama näol) ning ettevõtjatel on elektri ja vee ning suurte alajaamade tõttu head võimalused arenemiseks.

Nii tugevuse kui ka nõrkusena on välja toodud loodusturism, mis väljendub näiteks Soomaa rahvusparkis ja Eesti suurimas alpakafarmis Are piirkonnas. Samas saab tõdeda, et potentsiaal on endiselt veel kasutamata ja turismimagnetid ei paista silma. Ettevõtlust pärssivate puudustena on veel välja toodud kohaliku omavalitsuse nõrka koostööd ettevõtjatega. Tööstust on Tori vallas vähe, kuigi tegu on Pärnumaa rahvarohkeima maavallaga.

Ettevõtlus piirkonniti

Are valla 2017-2026 perioodi arengukava andmetel tegutses 2017. aasta seisuga endise Are valla territooriumil 221 ettevõtet, millest 70 olid FIE-d, 109 osäühingud, 36 MTÜ-d. Tulundusühinguid ja usaldusühinguid oli kaks ning täisühinguid ja aktsiaseltsi üks.

Kõige aktiivsemalt tegeletakse Are piirkonnas põllumajandusega, samuti on piirkonnas esirinnas puidutööstusega tegelevad ettevõtted. Enim arengupotentsiaali on Are piirkonnas turismiharus, kuivõrd Are asub Pärnu linna vahetus läheduses (ligikaudu 20 kilomeetrit) ning Are alevikku läbib Via Baltica. Need loovad eeldused teenindusettevõtete (majutuskohad, kauplused, söögikohad) arenguks.

Haldusreformi-eelse Tori valla arengukavas (2017-2028) toodi välja hästi arenenud turismiettevõtlus. Samas on kitsaskohaks ruumide ja hoonete puudus, mida saaks pakkuda ettevõtjatele rendipinnaks ja toitlustuskohtade puudus.

01.01.2016. aasta seisuga oli äriregistri andmetel haldusreformi-eelses Tori vallas registreeritud kokku 337 ettevõtjat, nendest 188 osäühingut, 87 füüsilisest isikust ettevõtjat 56 mittetulundusühingut (MTÜ-d), 2 sihtasutust, 2 tulundusühingut, 1 usaldusühing ja 1 välismaa äriühingu filiaal. Suurimaks tootmisettevõtteks käibelt ja töötajate arvult oli puidust uksi, aknaid, aknaluuke ja nende raame tootev OÜ Säästke (215 töötajat). Tori vallas tegutsevad mitmed põllumajanduslikud ettevõtted nagu Selja OÜ ja Piistaoja Katsetalu OÜ, Variin Agro OÜ ja Oore Agro OÜ.

Sindi linnas on äriregistri andmetel tegutsemas 203 ettevõtet, kellest 13 on FIE-d. Sindi linnas on tööstuses tähtsaimal kohal tekstiili- ja õmblustööstuse ettevõtted – Sindi Lanka, Qualitex, Fein-Elast Estonia. Linna suurim tööandja on tekstiiliettevõtte AS Qualitex. Pärnu linna lähedus soosib kohaliku ettevõtluse arengut.

Endise Sauga valla territooriumil on 446 ettevõtet, kellest FIE-d on 91. Sauga põhilised ettevõtluspiirkonnad paiknevad Sauga aleviku põhjapoolses osas ning kirde suunal Kilksama külas. Suurim ettevõtte on osäühing Fennobed, mille põhitegevuseks on pehme mööbli tootmine. Valda läbiv teedevõrk ja Eesti oludes suhteliselt hea ühistranspordi korraldus on loonud soodsad tingimused kohalikuks pendelrändeks Pärnu linnaga. Sauga alevikku, Tallinn-Pärnu-Ikla maantee äärde, on kavandatud ärimaad tehnopargi rajamiseks.

Tehnopargi realiseerumiseks on oluline planeerida ja välja ehitada tööstusalale vajalik infrastruktuur, tehes seda tihedas koostöös tulevaste ettevõtjatega.

Tori vald jätkab koostööd Pärnumaa Arenduskeskusega, kes aitab kogu maakonnas turismi- ja ettevõtluskeskkonda arendada ning ühisturunduse protsesse ellu viia. Soodsa ettevõtluskeskkonna loomiseks tuleb säilitada ja edasi arendada head keskkonda nii töötamiseks kui ka elamiseks. Soodsa keskkonna loomise seisukohalt on oluline vallavalitsuse poolne kiire ja korrektne asjaajamine ning igakülgne infovahetus.

Probleemid

- Nõrk koostöö ettevõtjatega
- Puudub info ruumide ja hoonete kohta, mida saaks pakkuda ettevõtjatele rendipinnaks
- Ettevõtlusaladel puudub ettevõtjatele vajalik infrastruktuur
- Vähene noortega tegelemine ettevõtluse teemadel

Eesmärgid

- Hea koostöö kohalike ettevõtjate ja regionaalsete partneritega
- Arendada välja ettevõtluse arengut soosiv keskkond
- Välja arendatud piirkondlikud tööstusalad Saugas ja Sindis
- Noored on teadlikud ettevõtlusega tegelemisest

Tegevused

Tegevus	Tegevuse aasta	Tegevuse maksumus	Vastutav osakond/isik	Finantseerimine põhitegevus/valla
---------	----------------	-------------------	-----------------------	-----------------------------------

				investeering /projekt
Ettevõtjate ümarlaua ja ettevõtluspäevade korraldamine	2019-2030	1000 aastat	Arengu ja planeeringu osakond	Põhitegevus
Konkursi „Valla parim ettevõtja“ korraldamine	2019-2030	1000 aastat	Arengu ja planeeringu osakond	Põhitegevus
Koolide ja ettevõtjate koostöös korraldatakse ülevallalisi üritusi ettevõtluse hoogustamiseks ja ettevõtluse propageerimiseks	2019-2030	3000 aastat	Arengu ja planeeringu osakond	Põhitegevus/ Projekt
Ettevõtluse arengu toetamine informatsiooni vahendamise kaudu (vabad maad, vabad äri- ja tootmispinnad, reklaam ja info valla meediakanalites). Ettevõtjate vajaduste arvestamine taristute rajamisel, koostöö ühistes huvides	2020		Majandusosakond/ Arengu ja planeeringu osakond	Põhitegevus
Tööstusalade planeerimine ja väljaarendamine	2018-2030	20 000	Arengu ja planeeringu osakond	Põhitegevus/ Projekt

10.1. TURISM, PUHKEMAJANDUS

Hetkeolukorra kirjeldus

Looduskaitse ja puhkealade olemasolu ning turvalisus on heaks eelduseks turismi arendamiseks piirkonnas. Peamiseks eesmärgiks on säilitada puhkeväärtusega metsade ning roheliste alade hulka ja kaitsta looduskeskkonda koos miljööväärtustega.

Piirkonnas asuv jõgikond soodustab kanuumatkade korraldamist, suur hulk rabasid ja soid kutsuvad külalisi oma erisuguse liigikoosluse ja kerge ligipääsetavusega ning rikkalik looduslik keskkond pakub huvi loodusturistile. Vallas on hulgaliselt perspektiivseid turismi- ja

puhkepiirkondi: Pärnu ja Sauga jõe kaldad, Rääma raba, Soomaa, Muistne Pulli kiviaja asulakoht, Sindi paisu asemele ehitatav kärestik jne.

Tori piirkonda on paigutatud turismiinfot jagavad vallakaardid.

Turismi toetavad asutused on Tori Muuseum, mis asub vanas Tori mõisa aidahoones ja Sindi Muuseum. Muuseumitest saab hea ülevaate piirkonna ajaloo kohta ja nende varamusse on koondatud väga arvukalt ajalugu talletavaid esemeid. Are piirkonnal on koostatud topoteek (fotosid, dokumente, heli- ja videosalvestusi koondav elektrooniline ühisloome platvorm), kus on säilitatud piirkonna ajalugu ja see on avalikuks kasutamiseks Are Raamatukogu ajaveebil.

Tori vallas on palju kultuurilise ja ajaloolise väärtusega hooneid. Erilist tähelepanu vääriavad kirikud, Sindi vana vabriku territoorium ning selle kunagised elu- ja teenindushooned, raekoda ja raudtee hoonete kompleks. Tori alevikus kõrtsihoone, Tori mõisahooned, Tori Hobusekasvanduse hoonetekompleks ja vallamaja.

Vallas toimuvad eri piirkondades traditsioonilised iga-aastased kultuuri ja spordi suursündmused.

Piirkonna enim külastatav sihtpunkt on Soomaa Rahvuspark. Soomaa külastaja on eeskätt seotud loodusturismi ja aktiivset puhkust hindava külastajarühmaga.

Soomaa paremaks tutvustamiseks ja info kättesaadavuse tagamiseks on Tori, kui Soomaa värava, jaoks olulise tähtsusega külastuskeskuse rajamine, mis oleks ühtlasi turistidele mõeldud puhke- ja lõõgastuskohana. Tori kohaliku ajaloo-, toidu- ja külastuskeskuse atraktiivsuseks on ainulaadse hobukultuuri- ja majanduse käsitus, mida toetavad piirkonna looduskaitsealad, ajalugu ja kultuur, kohalik toit ja jook.

Külastuskeskuses saab pakkuda külalistele erinevaid tegevusi, tutvustada piirkonna ajalugu jne. Keskuse rajamine aitab kaasa jätkusuutliku turismipiirkonna arendamisele, mitmekülgsede uuenduslike turismitoodete ja -teenuste terviklahenduste väljatöötamisele. Lisaks loob külastuskeskus võimalused kohaliku toidu turundamiseks, pakkumiseks, müümiseks ja populariseerimiseks aastaringelt nii külastajatele kui ka kohalikele elanikele. Oluliseks uueks külastuspõhjuseks oleks koostöös SA Eesti Maaelumuuseumiga luua hobuteenuste huvilistele aastaringised pakettid. Piirkonna jaoks on oluline tagada koostöö piirkonna ettevõtjate vahel, luua uusi atraktiivseid turismitooteid ja -teenuseid kasutades ära nelja aastaega ja piirkonna eripära. Soomaa värava (külastuskeskuse) projekti elluviimine lahendaks mitmed valdkonda puudutavad kitsaskohad, sealhulgas toitlustuskohtade nappuse piirkonnas.

Perspektiivsed suunad piirkonna turismivaldkonnas on aktiivne puhkus, kultuuri- ja spordiüritused ning seminariturism. Turismimajandus on atraktiivne valdkond, mis laiendab kohalikku turgu ja loob võimalusi käibe ja kasumlikkuse kasvuks.

Piirkonna turismiga tegelevate ettevõtete peamine eripära seisneb multifunktsionaalsuses, kus lisaks majutusele pakutakse erinevaid vaba aja veetmise võimalusi. Suur osa ettevõtjaid teeb omavahel koostööd, pakkudes koos teiste ettevõtjatega kompleksteenuseid: erinevad matkateenused, rakendisõidud kelgukoortega, jne. Aktiivselt on tegutsemas turismiettevõtjaid koondava ühendusena MTÜ Soomaa Turism.

Turismiteenuste ja puhkemajandusega seotud aladel on lubatud arendada majutuse, teeninduse ja atraktsioonidega seotud rajatise, säilitades samas võimalikult palju looduslikku ümbrust.

Probleemid

- Puudub piirkonna turismiarenduskava
- Turismiettevõtted on väikesed, killustunud ja omavahel tehakse vähe koostööd
- Turismimagnet - loodusturismi potentsiaal on vähe kasutatud
- Puuduvad viidad ja slipid Pärnu, Sauga ja Navesti jõel
- Puudub matkabusside parkla ja puhgimiskoht Soomaa piirkonnas
- Puudub andmebaas omavalitsuses asuvate turismiobjektide kohta

Eesmärgid

- Väljaarendatud turismi tugistruktuur ja võrgustikutöö
- Maakondlike, riiklike ja rahvusvaheliste kultuurisündmuste korraldamisega valla tuntuse suurendamine
- Välja arendatud „Soomaa värav“
- Pärnu jõgikond on avatud atraktiivne puhkeala
- Välja on töötatud turismimarsruut "Ajalooline tööstuslinn Sindi"

Tegevused

Tegevus	Tegevuse aasta	Tegevuse maksumus	Vastutav osakond/ isik	Finantseerimine põhitegevus/valla investeering /projekt
Soomaa värava väljaarendamine turismiinfokeskusena	2019-2021	50 000	Arengu ja planeeringu osakond	Põhitegevus/valla investeering/ projekt
Turismivaldkonna arendusprojektide teostamine ja osalemine koostöös erinevate koostööpartneritega (sh naaberomavalitsused, era- ja kolmas sektor, SAPA jt)	2019-2020		Arengu ja planeeringu osakond	Põhitegevus
Turismialase teabe kaasajastamine, koondamine ja esitamine trükistes, internetis, sündmuste ja ürituste turundusele kaasaaitamine	2018-2030		Arengu ja planeeringu osakond	Põhitegevus
Turismiettevõtjate	2019-	1000	Arengu ja planeeringu	Põhitegevus

ümarlauda korraldamine	2030	aastas	osakond	
Valla huviväärsuste tähistamine ja nende ümbruse korrastamine; uute huviväärsuste ja vaba aja veetmise võimaluste loomine.	2019-2030		Arengu ja planeeringu osakond	Põhitegevus
Veekoguäärsete jt puhkekohtade korrastamine, matkaradade rajamisele kaasaaitamine ja uute puhkamisvõimaluste loomine, viidastamine ja veeskamiskohtade väljaehitamine, ilusa vaatega kohtade avamine	2018-2030		Arengu ja planeeringu osakond/ Majandusosakond	Põhitegevus/ Projekt
Valda tutvustavate trükiste (sh valla raamat) ja meenete väljatöötamine	2018-2030		Arengu ja planeeringu osakond/ Haridus- ja kultuuriosakond	Põhitegevus/ Projekt

10.1.1 Soomaa rahvuspark

Riigihalduse ministri käskkirjaga 09.12.2018 nr 1.1-4/182 on kehtestatud Soomaa piirkonna teemaplaneering(https://maakonnaplaneering.ee/documents/2845826/22105623/Soomaa_seletus_kiri.pdf/58534a2b-30a0-429b-a18a-3724e8d36217).

Teemaplaneeringu ala on Soomaa Rahvuspark koos ümbritseva mõjualaga. Määratud on põhijuurdepääsud Soomaale ja „Soomaa väravad“ (Tori, Kõpu ja Suure-Jaani asulad).

Tori Soomaa värava rajamine aitaks oluliselt kaasa Soomaa piirkonna teemaplaneeringu eesmärkide elluviimisele ja seal välja toodud kitsaskohtade lahendamisele. Soomaa värava tegutsemise eesmärgiks on pakkuda piirkonnas sise- ja välisküllastajatele terviklikku külastuselamust jagades aastaringselt turismiinfot ning pakkudes võimalusi tutvuda kaasavate ja harivate turismitoodete ja -teenustega, mis põhinevad piirkonna huvitaval ajaloo- ja kultuuripärandil ning toidukultuuril. Külastuskeskus Soomaa väravad eesmärgiks on olla atraktiivne ning sihtkohta arendav ja turundav keskus, mille tegevusest saavad kasu nii kohalikud ettevõtjad kui ka küllastajad.

Teemaplaneeringus on tehtud ettepanekud kohalikele omavalitsustele planeeringu rakendamiseks.

Tori vallavalitsus on võtnud juhtiva rolli Soomaa rahvuspargi teemaplaneeringu osalisel elluviimisel. Eelkõige koordineerime järgmisi tegevusi:

- Soomaa piirkonna regionaalse arendustegevuse korraldamine, lähtuvalt piirkonna kohalike omavalitsuste ühistest huvidest;
- Ettevõtjate koostöövõrgustiku loomine;
- Suunaviitade ja infostendide süsteemi korrastamine rahvuspargis ja sellega piirnevatel aladel;
- Küladele iseloomulike säilinud kultuuri- ja ajalooväärtuste eksponeerimine;
- Muuseumide võrgustiku loomine, mis koondab infot kogu Soomaa piirkonna ajaloost ja turismiinfost;
- Muuseumide juurde infopunktide loomine.

10.1.2 Sindi pais ja kärestik

1834. aastal valminud Sindi paisu on kaheksa aasta jooksul mitu korda ümber ehitatud, viimati tehti seda 1977. aastal. Pais takistas püsivalt vee-elustiku levikut ja rännet, mistõttu oli mitmete (pool)siirde kalaliikide ning teiste liikide seisund halb või halvenemas.

Sindi betoonpaisu lammutamise projekt nägi lahendusena ette Pärnu jõel asuva betoonpaisu lammutamise ja loodusilmelise kärestiku rajamise kogu jõesängi laiuses. Vee-elustikule aastaringse rände võimaldamine aitab parandada Pärnu jõestiku ja selles elavate liikide seisundit.

Sindi betoonpaisu asemel rajatava tehiskärestiku eesmärgiks on avada Pärnu jões Sindi paisu juures kalade rändetee. Tehiskärestik kujundatakse selliselt, et kalade üles- ja allavoolu ränne oleks tagatud alaliselt. Erinevalt paisudest, tohib kärestikel kala püüda ja just lõhilastele on kärestikud meeliselupaigaks. Samuti soovitakse kujundada kärestik selliselt, et seal saaks sobiva veetaseme korral harrastada vaatamängulist spordiala süstaslaalomit. Tulevane kärestik peab olema ületatav ka paadimatkaajaile. Sindi välisujula kasutatavuse säilitamiseks on süvendatud ujula piirkonnas jõge ning muudetud ujuvsildade paigutust.

Kallaste kujundamisega luuakse eeldused puhkealade väljaehitamiseks kärestiku mõlemal kaldal. Eesmärgiks on, et Sindi saab linna südamest otsetee tulevase Wöhrmanni kärestiku äärde jalutamiseks ja seal kalastamiseks ning sportimiseks.

III ARENGUKAVA ELLUVIIMINE JA SEIRE

Arengukava koostamisel ja rakendamisel järgitakse kooskõla kõikide valdkondlike arengukavadega. Tori valla uue perioodi arengukava viivad ellu valla ametnikud koostöös hallatavate asutuste juhtide, erinevate valdkondlike spetsialistide, vallaharva ja kolmanda sektori esindajatega, kui tegevuskavasse ei ole märgitud teisiti. Arengukava rakendamist finantseeritakse kohaliku omavalitsuse vahenditest, riiklikest toetustest, abiprogrammidest, rahvusvahelistest koostööprojektide vahenditest ning erasektori investeringutest.

Käesoleva arengukava alusel on koostatud valla eelarvestrateegia, kus on välja toodud teostatavate projektide ajastus ning finantsilised ressursid. Arengukavas kirjeldatud arendusprojektide teostamise eest vastutavad vastavad valdkonna ametnikud ja valla asutused.

Tori valla arengukava seirega kontrollitakse arengukavas püstitatud eesmärkide ja tegevussuundade täitmist ning lähiaastate tegevuskavas välja toodud oodatavate tulemuste saavutamist. Seire viiakse läbi iga-aastaselt. Seire läbiviimist korraldab Tori Vallavalitsus. Kokkuvõtte arengukava täitmisest esitatakse volikogus arengukava muudatuste arutelu käigus. Igal aastal uuendatakse arengukava koos eelarvestrateegias toodud investeeringute kavaga, võttes sealt välja teostatud ja teostamata jäänud investeeringud ja tegevused ning aktuaalsuse kaotanud projektid ning lisades vajaduse korral juurde uued tegevused ja arendusprojektid.

Arengukava seire koosneb kolmest tegevusest:

1. Tori valla arengu põhinäitajate statistika süstemaatiline uuendamine. Tori valla arengu põhinäitajad sisaldavad kõiki käesolevas arengukavas toodud statistika abil jälgitavaid mõõdikuid.
2. Arengukava eesmärkide täitmisele hinnangu andmine ning vastava aruande lisamine arengukava lisade hulka. Teostatakse kord aastas, arvestusega, et aruanne arengukava eesmärkide täitmisest saaks arengukavale lisatud igal järgneval aastal hiljemalt 15. oktoobriks.
3. Kavandatud tegevussuundade ja tegevuskava täpsustamine sõltuvalt arengukava täitmise käigust ja võimalustest viia ellu tegevusi arengukavas püstitatud eesmärkide täitmiseks teostatakse kord aastas.

Täpsustatud strateegilised alameesmärgid ja tegevuskava on avalikustatud hiljemalt 15. oktoobriks. Kui arengukavas püstitatud eesmärkide täitmise analüüsi käigus, tegevussuundade ja tegevuskava täpsustamisel selgub vajadus muuta arengukavas esitatud väärtusi, peamist eesmärki või selle täitmiseks valitud strateegiaid, siis tuleb koostada uus arengukava. Uue arengukava koostamise algatab Tori Vallavolikogu.

Tori valla arengukava 2018-2030 menetletakse ja avalikustatakse vastavalt Tori valla arengudokumentide menetlemise korrale.